

**Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет
Кафедра бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту**

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ГРАДОВЧУК ДМИТРО ВІКТОРОВИЧ

УДК 657.1:331

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ОБЛІК І АНАЛІЗ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ НА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

Спеціальність 071 – облік і оподаткування

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і тестів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Дмитро ГРАДОВЧУК

Науковий керівник
Малюга Наталія Михайлівна
доктор економічних наук, професор

Житомир – 2023

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету

Рецензент:

завідувач кафедри фінансів і кредиту Поліського національного університету,
к.е.н., професор ДЕМА Дмитро Іванович

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Голова комісії _____ Тетяна ГАЙДУЧОК _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту за
результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Протокол засідання кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту № 9 від 12 грудня 2023 року

В.о. завідувача кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Наталія МАЛЮГА _____
(підпис)

«12» грудня 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Студент(ка) ГРАДОВЧУК Дмитро Вікторович захистив(ла) кваліфікаційну
роботу з оцінкою: сума балів за 100-бальною шкалою _____, за
університетською шкалою _____

Секретар ЕК _____
(підпис)

Ганна МАЙДУДА
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

ГРАДОВЧУК Д. В. Облік і аналіз операцій з основними засобами на сільськогосподарських підприємствах. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 071 – облік і оподаткування. – Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2023.

У кваліфікаційній роботі обґрунтовано теоретичні та практичні рекомендації щодо організації обліку операцій з основними засобами на сільськогосподарських підприємствах. Досліджено економічний зміст основних засобів, а також організацію обліку та аналізу основних засобів на підприємствах. Проаналізовано діяльність сільськогосподарських підприємств.

Сформульовано завдання та визначено роль системи обліку основних засобів на сільськогосподарських підприємствах. Досліджено процес ведення обліку основних засобів на сільськогосподарських підприємствах та запропонували аналітичні рахунки до субрахунку 104 «Машини та обладнання».

Визначена роль та методика аналізу основних засобів. Також описані основні завдання та етапи цього аналізу. Детально зазначено основні показники, які можуть обчислюватися під час процесу аналізу, порядок їх розрахунку та фактори, які можуть на них впливати. Крім того, розглянуто комплекс заходів для покращення використання основних засобів на підприємстві, зокрема збільшення екстенсивного завантаження та підвищення інтенсивного навантаження. Аналіз ефективності використання основних засобів проведено на прикладі сільськогосподарського підприємства СТОВ «ТЕПІРСЬКЕ».

Ключові слова: облік, аналіз, основні засоби, амортизація, оцінка

ABSTRACT

HRADOVCHUK D. V. Accounting and analysis of operations with fixed assets at agricultural enterprises. - Manuscript.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 071 - accounting and taxation. – Polis National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2023.

The qualification work substantiates theoretical and practical recommendations regarding the organization of accounting for operations with fixed assets at agricultural enterprises. The economic content of fixed assets, as well as the organization of accounting and analysis of fixed assets at enterprises were studied. The activity of agricultural enterprises was analyzed.

The task was formulated and the role of the fixed asset accounting system at agricultural enterprises was defined. The process of keeping records of fixed assets at agricultural enterprises was studied and analytical accounts for sub-account 104 "Machines and equipment" were proposed.

The role and methodology of analysis of fixed assets is defined. The main tasks and stages of this analysis are also described. The main indicators that can be calculated during the analysis process, the order of their calculation and the factors that can influence them are specified in detail. In addition, a set of measures to improve the use of fixed assets at the enterprise was considered, in particular, an increase in extensive loading and an increase in intensive loading. The analysis of the efficiency of the use of fixed assets was carried out on the example of the agricultural enterprise STOV "TETYRSKE".

Keywords: accounting, analysis, fixed assets, depreciation, evaluation

ЗМІСТ

Вступ.....	6
Розділ 1. Організаційні основи операціями з основними засобами інформаційного забезпечення управління.....	9
1.1. Економічний зміст основних засобів	9
1.2. Організація обліку і аналізу основних засобів на підприємстві.....	17
1.3. Характеристика та аналіз господарської діяльності підприємств.....	21
Висновки до розділу 1.....	28
Розділ 2. Організація обліку і аналізу операцій з основними засобами на сільськогосподарських підприємствах	30
2.1. Завдання і роль системи обліку і аналізу операцій з основними засобами... ..	30
2.2. Облік операцій з основними засобами на сільськогосподарських підприємствах.....	33
2.3. Аналіз операцій з основними засобами на сільськогосподарських підприємствах.....	39
Висновки до розділу 2.....	47
Висновки.....	49
Список використаних джерел.....	52
Додатки.....	56

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Український аграрний сектор економіки спрямований на створення сприятливих умов для інвестиційного та інноваційного розвитку, а також на формування продовольчої безпеки. В сучасних умовах ринкової економіки, проблеми обліку основних засобів набувають особливої актуальності, особливо для сільськогосподарських підприємств, де матеріально-технічна база є вирішальним фактором. Перехід до власності на землю заохочує суб'єктів господарської діяльності до більшої відповідальності за раціональність та ефективність своєї роботи, що безпосередньо залежить від належного забезпечення основними засобами. Ця ситуація пов'язана з стрімким ростом рівня технічного забезпечення та використання сучасного обладнання та високопродуктивних засобів виробництва, що, у свою чергу, вимагає належного облікового підходу [32].

Потреба в ефективному використанні основних засобів виникає з метою знаходження шляхів зниження виробничих витрат, які безпосередньо впливають на результативність господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. Послідовний процес виробництва, побудований на матеріальних ресурсах, потребує ефективних стратегій управління формуванням та використанням основних засобів на основі інновацій. Отже, підвищення важливості облікової та аналітичної інформації для потреб стратегічного управління підкреслює необхідність удосконалення обліку та аналізу основних засобів, а також адаптації їх методів з урахуванням стратегічних цілей розвитку сільськогосподарських підприємств.

Досвідчені економісти провели дослідження щодо організації обліку та контролю за основними засобами на підприємствах. Зокрема, здійснено суттєвий внесок у розвиток теорії та практики обліку та контролю основних засобів такими науковцями як: Гуцаленко А.В., Мних Є.В., Савицька Г.В., що досліджували питання оцінки та визнання основних засобів. роблему зниження корисності основних засобів та інших активів вивчали в своїх дослідженнях

наступні вчені: Остапенко О.Л., Рура О.В., Яцунська О.С. До наукових інтересів вітчизняних вчених (Білозерцев В.Г., Пятіна А.Г., Довгалюк Н.В.) також входять проблеми оцінки основних засобів за чистою вартістю реалізації. Наведені дослідження вказують на необхідність більш ретельного вивчення оцінки та ідентифікації основних засобів та проблеми зменшення їх корисності залежно від об'єктів, при розробці цих механізмів впровадження. Однак, незважаючи на значні досягнення у галузі бухгалтерського обліку, аналізу та контролю за основними засобами, залишається ряд невирішених проблем, які потребують подальших досліджень.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичній розробці рекомендацій для вдосконалення обліку та аналізу операцій з основними засобами сільськогосподарських підприємств, для забезпечення їх ефективного функціонування.

Завдання кваліфікаційної роботи полягають в:

- обґрунтуванні сутності та змісту основних засобів в інформаційному колі та обліку їх діяльності;
- визначенні основних понять, що стосуються операцій з основними засобами;
- формулюванні завдань і ролі системи бухгалтерського обліку та аналізу основних засобів на сільськогосподарських підприємствах;
- вивченні облікового забезпечення основних засобів на сільськогосподарських підприємствах;
- проаналізовано склад та структуру основних засобів на сільськогосподарських підприємствах;
- удосконалено систему обліку та аналізу операцій з основними засобами на підприємствах сільського господарства.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та практичні аспекти обліку та аналізу операцій з основними засобами на сільськогосподарських підприємствах. **Об'єктом дослідження** є процеси обліку

та аналізу операцій з основними засобами на сільськогосподарських підприємствах, а також господарську діяльність СТОВ «ТЕПІРСЬКЕ».

Методи дослідження. В кваліфікаційній роботі були задіяні методи загальнонаукового та спеціального пізнання з використанням системного підходу. Для здійснення сформованої мети та виконання завдань були задіяні і інші методи дослідження: аналізу, синтезу, групування, порівняння для деталізації об'єкта дослідження; абстрактно-логічний для визначення мети і завдань дослідження; статистичний для оцінки тенденцій розвитку сільськогосподарської галузі; методи економіко-математичного моделювання для ідентифікації релевантних аналітичних показників, які допомагають приймати управлінські рішення; а також причинно-наслідковий зв'язок для формування пропозицій щодо системи обліково-аналітичного забезпечення управління сільськогосподарськими підприємствами до вимог релевантності інформації. Для наочної презентації результатів дослідження використовувалися табличний і графічний способи.

Для написання кваліфікаційної роботи були використані наступні **джерела інформації**: фінансова звітність досліджуваного підприємства, Статут підприємства, акти нормативного, правового та законодавчого значення, які регулюють облік та аналіз основних засобів, офіційні статистичні матеріали, методичні матеріали, дані з Інтернету, навчальна та економічна література і праці вітчизняних вчених-економістів.

Практичне значення даного дослідження полягає в розробці щодо оптимізації системи обліку та аналізу операцій з основними засобами на сільськогосподарських підприємствах.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Основний текст роботи складає 46 сторінок, на яких представлено 5 таблиць та 19 рисунків. Робота містить вступ, два розділи, висновки та список використаних джерел (38 найменувань).

РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ОПЕРАЦІЯМИ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ

1.1. Економічний зміст основних засобів

У розвинених країнах основні засоби відіграють ключову роль у господарській діяльності підприємств. Неможливо уявити будь-який виробничий процес без засобів праці, оскільки саме вони визначають сучасний рівень виробництва та його ефективність. В цілому, матеріальною основою виробничих потужностей підприємств виступають засоби праці. Темпи росту виробництва продукції і національного доходу країни значною мірою залежать від їх кількості, правильного формування і раціональної структури. На сьогоднішній день, є багато підходів, думок щодо визначення основних засобів як економічного поняття. Це свідчить про актуальність теми дослідження [14].

Суттєвою особливістю функціонування господарюючого суб'єкта передбачає наявність основних засобів, оскільки вони становлять як виробничу, так і технічну базу і відображають виробничі можливості підприємства. Основні засоби постачаються до суб'єкта господарювання на тривалий термін, піддаються зносу протягом експлуатації, потребують ремонту для оновлення їх фізичних властивостей, переміщуються між структурними підрозділами підприємства та вилучаються через непридатність для подальшого використання.

Одним з основних завдань у бухгалтерському обліку є забезпечення достовірної, об'єктивної та повної інформації щодо їх руху. Проте, інформація про основні засоби, яка представлена у фінансовій звітності, не завжди є такою через неповноту національного законодавства та його постійні зміни, тому управління та регулювання основних фондів потребує подальших досліджень.

В економічній літературі термін «основні засоби» має кілька синонімів, таких як основні виробничі фонди, основні фонди, основний капітал, засоби праці та інші. Існує різноманіття визначень та тлумачень терміну "основні засоби", тому в якості ілюстрації у рисунку 1.1 наведемо деякі з них.

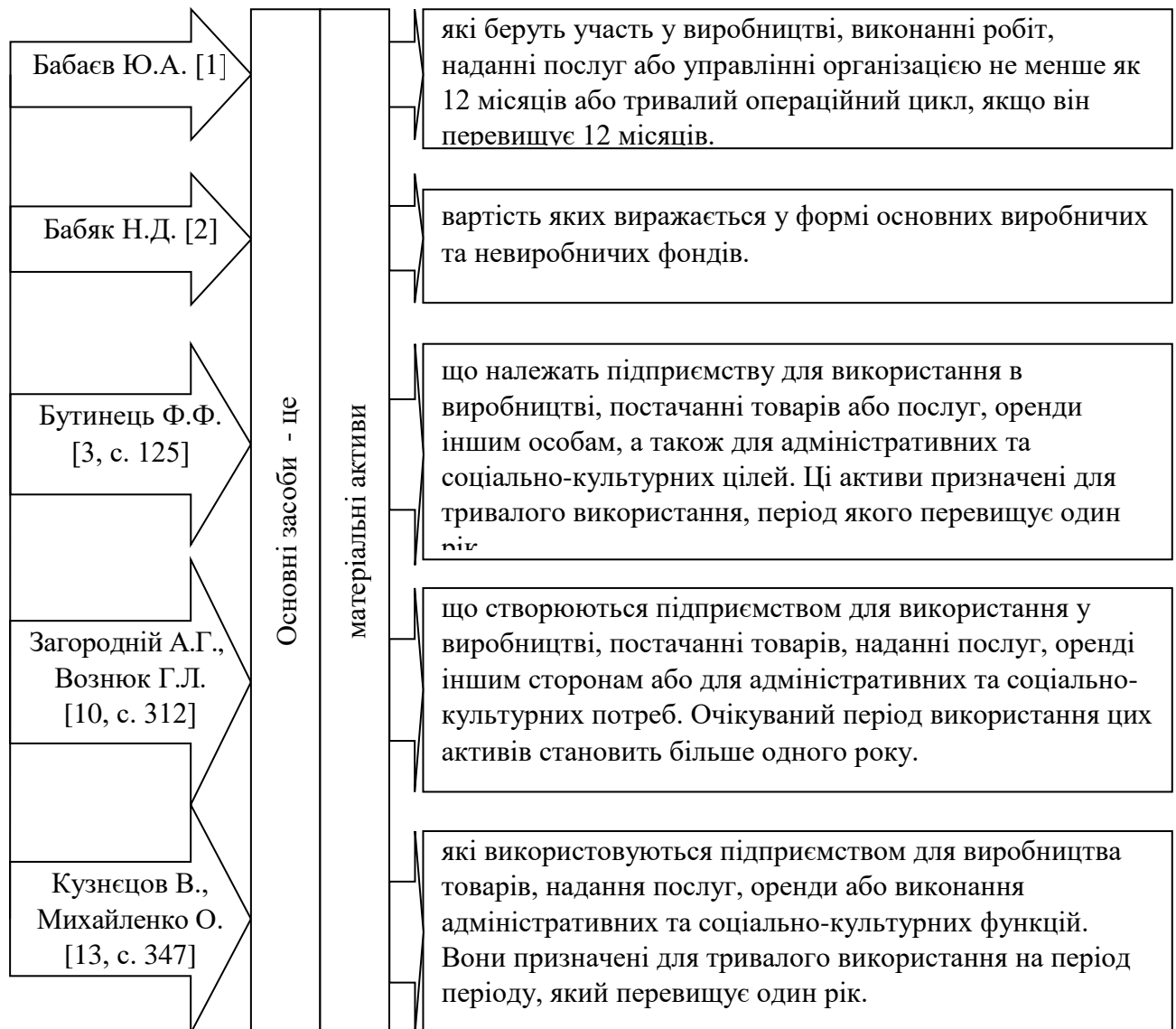

Рис. 1.1. Розгляд та пояснення поняття "основні засоби" у навчальних, наукових та інформаційних джерелах

Рис. 1.1 свідчить, що більшість дослідників уявляють дефініцію поняття "основні засоби" як матеріальні активи. Однак, деякі вчені стверджують, що основні засоби виступають засоби праці, при тому що ці засоби праці тривалий час приймають участь у процесі виробництва. Крім того, важливо зазначити, що основні засоби повністю або частково беруть участь у процесі виробництва та передають свою вартість на готовий продукт у вигляді амортизаційних відрахувань.

В наш час немає загальної узгодженості в тлумаченні та переліку компонентів поняття "основні засоби", як це встановлено в чинному

законодавстві. В рамках нормативної бази існують кілька підходів до визначення поняття "основні засоби" (рис. 1.2) [21].

Рис. 1.2. Основний зміст визначення "основні засоби" відповідно до нормативно-правової бази законів України

Джерело: систематизовано на основі [21]

Аналіз визначень терміна "основні засоби", наведених у регламентах, показує, що при дефініції поняття "основні засоби" більша увага приділяється їхній актуальності (тобто наявній матеріальній формі), призначенню (тобто

незалежно від того, чи вони використовуються в процесі виробництва, доставки товарів або здаються в оренду іншим суб'єктам господарювання) та строку їх корисного використання (понад 1 рік або один операційний цикл, якщо більше 1 року) [21].

Визначені вище ключові критерії для ідентифікації основних засобів є основою для визначення поняття "основні засоби" у нормативних актах. Це означає, що за цими критеріями основні засоби зберігають свою матеріальну форму протягом тривалого періоду.

Пункт 6 НП(С)БО 7 стверджує, що об'єкт може бути визнаний як основний засіб лише у випадку, коли можна передбачити, що майбутні економічні вигоди, що пов'язані з цим об'єктом, будуть реалізовані на підприємстві або установі, і коли вартість цього активу може бути достовірно оцінена [19].

Крім того, важливо враховувати ще один аспект визнання об'єктів як основних засобів в бухгалтерському обліку - керованість. На основі, НП(С)БО 1, активи є ресурсами, які підпорядковуються контролюючою стороною внаслідок попередніх операцій, призначених для отримання майбутніх економічних вигод [21].

Отже, підприємство може контролювати актив лише у тому випадку, якщо воно має змогу отримувати майбутні економічні вигоди від його використання та може обмежити доступ інших суб'єктів до цих економічних вигод. Зазвичай контроль супроводжується правом власності.

Таким чином, з цих стандартів випливають наступні критерії для визнання засобів:

- 1) керованість;
- 2) суттєвість;
- 3) строк служби понад один рік або більш за один рік;
- 4) отримання майбутніх економічних вигод від використання основних засобів;
- 5) ймовірність достовірної оцінки;

б) цільове використання - може бути використано для виробництва, доставки продукції, товарів, наданих послуг, здачі в оренду третім особам або для забезпечення адміністративних та соціально-культурних потреб [21].

Без того, це важливо виокремити також критерій неповноцінності або малоцінності. І відповідно до пункту 5.2 НП(С)БО 7, підприємства мають можливість встановлювати власну вартість об'єктів, які включаються до складу малоцінних необоротних матеріальних активів. Це підтверджують і Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства [19].

Отже, підприємства мають можливість визначати критерії неповноцінності. Активи, які використовуються більше одного року і мають вартість меншу за цей критерій, включаються в бухгалтерський облік як малоцінні необоротні матеріальні активи. З іншого боку, активи є майном і використовуються більше одного року і мають певну вартість, що перевищує критерій неповноцінності, розглядаються як основні засоби в бухгалтерському обліку [21].

У залежності від галузі діяльності кожного підприємства відбувається класифікація основних засобів за їх природним складом та виробничими потребами. Проте, можна застосувати всі ці галузеві класифікації в контексті національної економіки. У бухгалтерському обліку, зокрема відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, введених в Україні, основні фонди класифікуються наступним чином: ділянки; витрати на упорядкування земель; будівлі, споруди та мережі; машини та обладнання; транспортні засоби; інструменти, обладнання та меблі; тварини, включаючи виробничу худобу; багаторічні насадження; інші основні засоби [21].

В МСБО 16 недостатньо чітко визначено, які майнові об'єкти вважаються основними засобами. Поруч з цим завданням бухгалтера є самостійне визначення, які саме майнові об'єкти можна віднести до основних засобів, з урахуванням умов їх експлуатації та методів нарахування амортизації [15].

Для уточнення аналогій та відмінностей між національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, щодо обліку основних

засобів, можна подати більш детальну інформацію у вигляді таблиці для проведення порівняльного аналізу теоретичних засад, визначених цими стандартами (Додаток А).

У податковій системі існує 16 категорій основних засобів та інших майнових об'єктів [26].

Аналіз сучасних ознак класифікації основних засобів вказує, що наразі існують дві відокремлені класифікації – бухгалтерська та податкова, використовувані для нарахування амортизації. Ці класифікації відрізняються між собою, що ускладнює зближення бухгалтерського та податкового обліку. У зв'язку з цим, раціональним вважається виділити ключові ознаки кожної з цих класифікацій та об'єднати їх в єдину систему (рис. 1.3).

Отже, розроблена класифікація включає в себе дванадцять груп основних засобів в сукупності. Крім того, групи розділені на два основні блоки. Перший блок складається з восьми груп, які включають основні засоби, облік яких ведеться одночасно в бухгалтерському і податковому обліку. Другий блок містить чотири групи з основними засобами, які доцільно відображати лише в бухгалтерському обліку.

Щодо порядку класифікації основних засобів для фінансової звітності та управління ними, використовуються класифікаційні ознаки, зображені на рис. 1.4.

Використання такої класифікації дозволить ефективно організувати детальний облік основних засобів, визначити термін корисного використання, а також ефективно контролювати їх придбання, експлуатацію та амортизацію.

Зазначимо, що загальна структура поділу основних засобів залишилася без змін, хоча більшість об'єктів тепер розміщені в інших групах. Це сталося для того, щоб оптимізувати та спростити облік, адже відстежувати його за вісьма групами в податковому обліку виявилось зручніше, ніж за шістнадцятьма. Структура груп була скомпонована таким чином, щоб більшість об'єктів потрапили в групи від першої до четвертої, які зараз містять в собі вісім підгруп (аналогічний розподіл використовувався до ухвалення

Податкового кодексу України). Групи з меншою кількістю об'єктів були об'єднані в центрі списку і складають другу четвірку груп. Внаслідок цього, основні засоби, які не належать до облікових за податковими правилами, тепер розміщені в останній четвірці груп.

8 група інші основні засоби – від 5 років		
7 група капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом – 15 років		
6 група багаторічні насадження та інші довгострокові біологічні активи рослинництва – 10 років		
5 група тварини та інші довгострокові біологічні активи тваринництва – 6 років		
4 група інструменти, прилади, інвентар (меблі), інвентарна тара – 4 роки		
3 група транспортні засоби – 3 роки		
2 група машини та обладнання – 5 років (з них: ЕОМ, інші машини для автоматичної обробки інформації та інше – 2 роки)		
1 група будівлі – 20 років; споруди – 15 років; передавальні пристрої – 10 років; тимчасові (нетитульні) споруди – 5 років		
Бухгалтерський та податковий (з визначеним строком корисного використання)		
ОБЛІК		
Бухгалтерський (без визначеного строку корисного використання)		
9 група земельні ділянки		
10 група природні ресурси		
11 група бібліотечні фонди		
12 група малоцінні необоротні матеріальні активи		

Рис. 1.3. Запропонована класифікація основних засобів для бухгалтерського та податкового обліку [26]

Джерело: розроблено на основі [26]

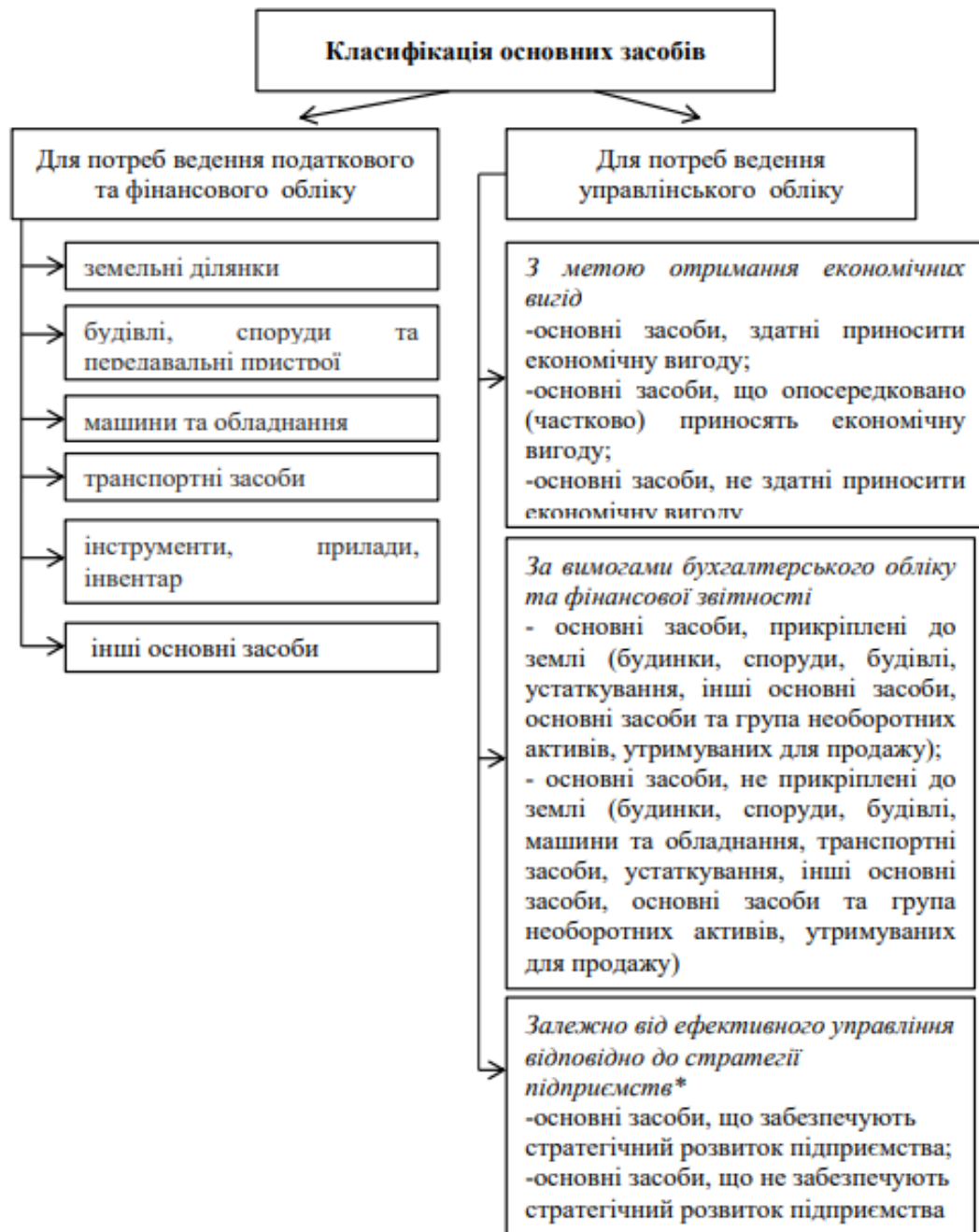

Рис. 1.4. Класифікація для потреб обліку основних засобів за ознаками
Джерело: розроблено на основі [26]

Таким чином, після вивчення факторів, які впливають на трактування поняття "основні засоби", було уточнено, що "основні засоби" - це матеріальні об'єкти, які використовуються господарськими суб'єктами або установами (організаціями) й мають тривале споживання, очікуваний термін якого перевищує робочий цикл (1 рік), частково втрачають свою вартість та передають створений продукт. А запропонована класифікація основних засобів є більш логічною, зручною та практичною у порівнянні з цією, що діюча наразі.

Вона є більш простою, оскільки для податкового обліку передбачаємо всього вісім груп, замість шістнадцяти, причому більшість з них відноситься до перших чотирьох груп.

1.2. Організація обліку і аналізу основних засобів на підприємстві

Організація обліку на підприємстві ґрунтується передусім на нормативній основі. Відповідність та повнота інформації про основні засоби гарантується на різних рівнях нормативними документами з бухгалтерського обліку.

Основним внутрішнім документом, який встановлює вимоги до організації та проведення бухгалтерського обліку на підприємстві, є Наказ щодо облікової політики.

У Наказі про облікову політику СТОВ «ТЕПІРСЬКЕ» слід зробити кілька змін щодо основних засобів, починаючи з установаження порогової суми суттєвості, яка визначить, чи слід включати актив до основних засобів чи до оборотних активів. На нашу думку, слід також додати положення щодо процедури повторної оцінки та уцінки основних засобів, а також процедур капіталізації чи списання основних засобів.

Одним з ключових елементів є врахування амортизації, яка описує знос та втрату вартості основних засобів з часом. СТОВ «ТЕПІРСЬКЕ» використовується лінійний метод нарахування амортизації, що передбачає нарахування однакової суми амортизації протягом строку корисного використання активу при умові, що залишкова вартість активу залишається незмінною.

Покращена облікова політика може вирішити багато проблем управління основними засобами, але не вирішить всіх. Політика обліку основних засобів часто є загадкою для багатьох підприємств. Тому, сформуємо основні положення з обліку основних засобів, які повинні бути відображені в Наказі про облікову політику для СТОВ "ТЕПІРСЬКЕ" та наведемо їх на рис. 1.5.

Рис. 1.5. Рекомендовані основні положення з обліку основних засобів для відображення в Наказі про облікову політику у СТОВ "ТЕТІРСЬКЕ"

Джерело: розроблено на основі [26]

Операції з основними засобами проходить три облікові етапи – первинний, поточний, підсумковий (рис. 1.6). Крім того, можна ще згрупувати операцій обліку основних засобів за їх змістом, яке наведено у табл. 1.1.

Висновок з дослідження може бути зроблений стосовно розподілу операцій з обліку основних засобів з технологічної точки зору на спостережувальні, реєстраційні та узагальнювальні операції. Інформація про операції з основними засобами виникає на первинному етапі при оформленні документу і проходить через реєстрацію впливу таких операцій в звітах, формуючи обробку бухгалтерських документів. Таким чином, забезпечення порядку та швидкодії руху таких документів за допомогою упорядкування документообігу (графік, оперограма) стає важливим етапом у формуванні ефективного бухгалтерського обліку.

Впровадження Графіку документообігу обліку основних засобів сприяє прискоренню обігу облікових документів, підвищує рівень контролю та механізації, автоматизації і забезпечує швидке отримання потрібної інформації для прийняття подальших управлінських рішень щодо відповідних об'єктів в обліку [9].

Рис. 1.6. Класифікація облікових операцій з основними засобами

відповідно до технологічних етапів обліку

Джерело: розроблено на основі [26]

Один з ключових етапів в організації бухгалтерського обліку використання основних засобів - це проведення інвентаризації. Цей процес передбачає великий попередній обсяг роботи. Зазвичай, за 2-3 місяці до дати, на яку планується інвентаризація, перевіряється чи є в наявності технічні паспорти або інша технічна документація для елементів інвентарної бази. У випадку відсутності документів необхідно забезпечити їх отримання чи оформлення.

Для забезпечення ефективної політики управління основними засобами особливо важливим є своєчасний та комплексний аналіз стану використання основних засобів. Результати цього аналізу визначають обсяг фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення оптимальної структури основних засобів та ефективної діяльності підприємства [6].

Поділ облікових операцій основних засобів за змістом [6]

№ з/п	Етап обліку	Вид операції за змістом	Зміст операції
1	Надходження основних засобів	Технічні	Записи до первинних документів.
		Логічні	Упорядкування масивів вихідних даних.
		Аналітичні	Процес обчислення вартості основних засобів.
		Організаційні	Підтвердження надходження й належного стану основних засобів.
2	Нарахування амортизації	Технічні	Підрахунок даних.
		Логічні	Підготовка на підставі облікових даних актів.
		Аналітичні	Звірка даних бухгалтерського та первинного обліку, складання розрахунків.
		Організаційні	Контроль за правильністю ведення розрахунків.
		Творчі	Вибір методу амортизації.
3	Підтримання основних засобів в робочому стані	Технічні	Записи до первинних документів.
		Логічні	Звірка розрахунків.
		Аналітичні	Складання розрахунків.
		Організаційні	Затвердження та контроль виконаних робіт.
		Допоміжні	Підшивка документів.
4	Переміщення й вибуття основних засобів	Технічні	Фіксація інформації в актах, первинних документів.
		Логічні	Підготовка актів списання.
		Організаційні	Контроль за правильністю розрахунку сум.
		Аналітичні	Обчислення сум для проведення ліквідації.
		Допоміжні	Ведення діловодства.
5	Передача документів до архіву	Технічні	Виписка та розмноження первинних документів, сортування документів перед передачею їх до архіву.
		Логічні	Упорядкування масивів даних.
		Допоміжні	Підшивка документів, архівне зберігання документів.

Джерело: сформовано на основі [6]

Сформовані на етапі початку діяльності суб'єктів господарювання основні засоби, які є важливою складовою матеріально-технічного забезпечення, потребують постійного управління. Політика управління необоротними активами включає в себе загальну фінансову стратегію, спрямовану на забезпечення їхнього своєчасного відновлення та ефективного використання, що важливо для успішної діяльності підприємства [6].

Основними перевагами необоротних активів є: менший ризик інфляційних збитків, можливість швидкого зростання ринкових цін на нерухомість, можливість стабільного отримання прибутку від оренди та лізингу навіть в умовах несприятливої економічної кон'юнктури, а також можливість

більш інтенсивного використання під час підйому ринкової інфраструктури.

Серед недоліків можна відзначити можливість морального застаріння при швидкій зміні техніки та технологічних процесів, обмежену маневреність і неможливість швидко змінити структуру вкладених коштів, низький рівень ліквідності та недостатню можливість забезпечити потік платежів у разі погіршення фінансової стійкості підприємства [6].

Основними завданнями інформаційного забезпечення управління основними засобами є [29]:

- визначення можливих форм оновлення виробничих засобів при їх технічній або ємнісній модернізації;
- визначення потреби у збільшенні виробничої потужності для збільшення обсягів виробництва;
- визначення можливих способів розширення виробничих засобів через нові будівництва, розширення, модернізацію або технічні зміни;
- забезпечення ефективного використання наявних та нових засобів;
- формування необхідних фінансових ресурсів для відтворення виробничих засобів та оптимізації їх структури.

Таким чином, кожне існуюче підприємство, незалежно від своєї сфери діяльності, має постійно контролювати рух і стан основних виробничих засобів, їх склад та ефективність використання. Ця інформація дозволить підприємству знайти шляхи для підвищення ефективності використання основних засобів, а також вчасно виявляти та усувати негативні відхилення. У протилежному випадку, це може призвести до серйозних наслідків, що можуть завдати шкоду успішній діяльності підприємства.

1.3. Характеристика та аналіз господарської діяльності підприємств

В умовах пригнічення економіки України через воєнні події, результати оцінки та аналізу фінансових результатів підприємств можуть

використовуватися для підтвердження економічних трансформацій бізнесу та економіки країни. Вони можуть допомогти знайти ресурси для стабілізації економіки та сприяти виявленню розвитку та зростання підприємств на різних рівнях (економіки країни, галузі та регіону). Покращення фінансових результатів діяльності підприємств може призвести до збільшення податкових надходжень до бюджету країни і сприяти зацікавленості держави у підвищенні фінансових результатів підприємств. Позитивний фінансовий результат слугує не лише джерелом доходів до бюджету, але й ресурсом для розширення потенціалу підприємств, їх зростання та підвищення економічного потенціалу. З іншого боку, отримані результати можуть бути важливими джерелами аудиторських доказів під час аудиту фінансової звітності підприємств та оцінки їхньої стійкості, що набуває особливого значення у зв'язку з намірами влади залучити іноземні інвестиції в успішні українські підприємства [32].

Умови воєнного конфлікту в Україні підкреслюють важливість використання наявних можливостей країни для створення додаткових фінансових результатів, які можуть послужити основою для підтримки економіки та відновлення у післявоєнний період. Однією з пріоритетних сфер економіки України є сільське господарство, завдяки історично сформованим на всій території незалежної країни ресурсам і виробничим потужностям. Значимість аналізу фінансових результатів та рівня прибутковості сільськогосподарських підприємств пояснюється тим, що ці показники цікаві для широкого кола користувачів (зокрема, держави, власників, аудиторів, аналітиків) і зараз є важливим стратегічним ресурсом внутрішньої підтримки економіки [32].

Існує багато методів для аналізу фінансових результатів сільськогосподарських підприємств, які, в основному, спрямовані на оцінку прибутковості окремого підприємства. Ці методи включають в себе аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів підприємства, аналіз чинників, які впливають на зміну чистого прибутку підприємства, маржинальний аналіз прибутку, аналіз розподілу та накопичення прибутку, а

також оцінку ефективності. Загальну економічну характеристику показників прибутковості та збитковості сільськогосподарських підприємств України можна здійснити, використовуючи агреговані статистичні дані, які доступні на веб-сайті Державної служби статистики України (рис. 1.7) [22].

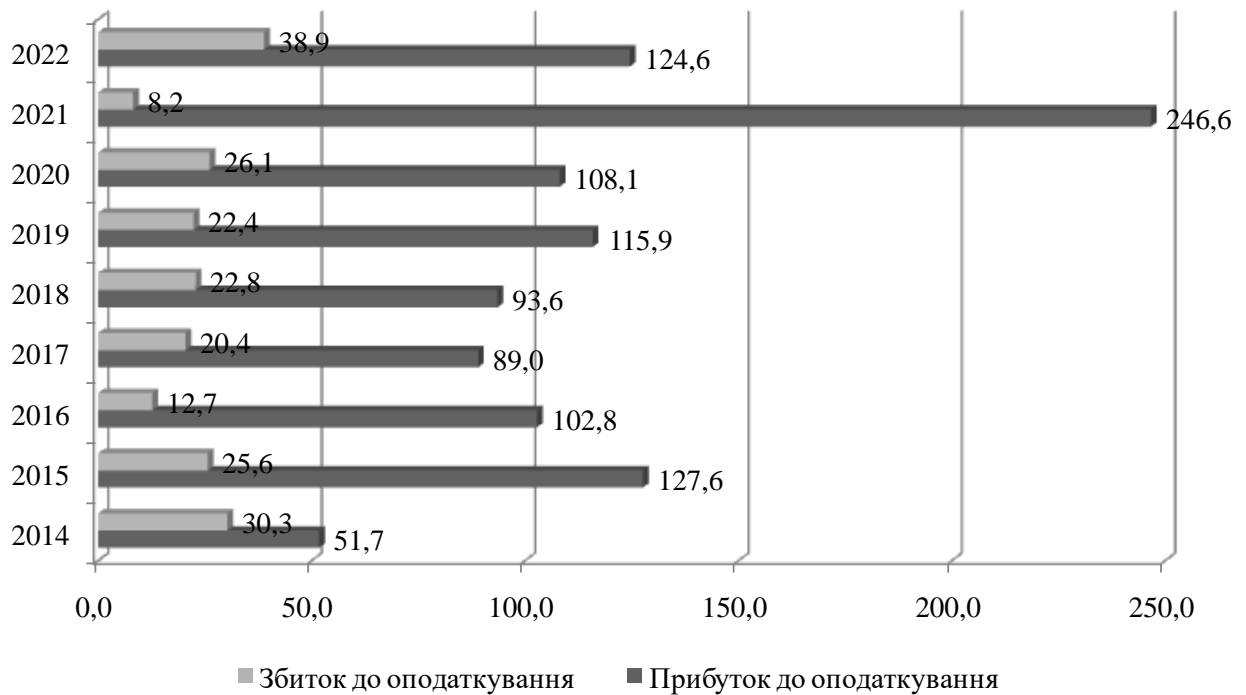

Рис. 1.7. Динаміка прибутку та збитку підприємств за видом економічної діяльності «Сільське господарство, мисливство та пов'язані із ними послуги» за 2014–2022 рр., млрд.грн.

Джерело: розраховано на основі [22]

Згідно з рисунком 1.7, можна відмітити, що загальна частка прибуткових сільськогосподарських підприємств в Україні показує зростаючу тенденцію в період з 2014 по 2021 рік. Загальна частка прибуткових сільськогосподарських підприємств по всій економіці зросла з 51,7 млрд.грн у 2014 році до 246,6 млрд.грн у 2021 році. Проте в 2022 році, внаслідок військових дій в країні, відбулося зменшення прибуткових підприємств: прибуток зменшився на 122,1 млрд.грн, тоді як збиток збільшився на 30,7 млрд.грн.

Проаналізуємо загальну динаміку чистого доходу від реалізації продукції (товарів, послуг) сільськогосподарських підприємств за період з 2014 по 2022 рік (рис. 1.8) [22].

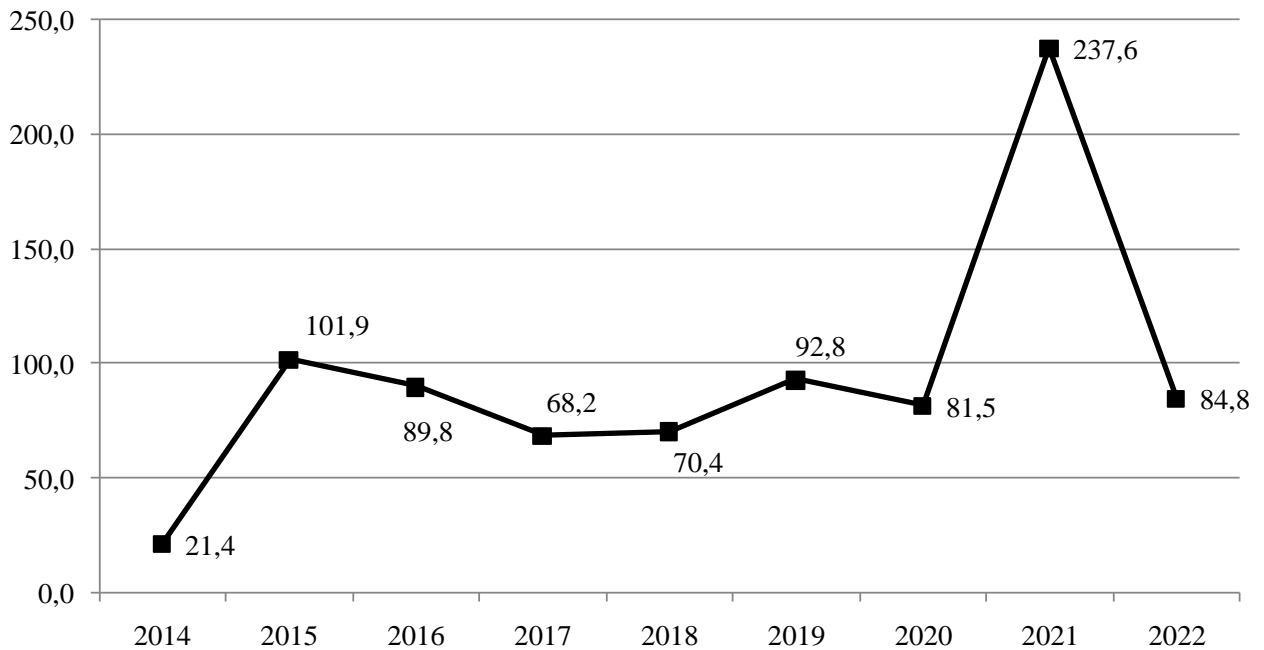

Рис. 1.8. Динаміка чистого прибутку сільськогосподарських підприємств України за 2015–2021 рр., тис. грн.

Джерело: розраховано на основі [22]

За інформацією, наведеною на рисунку 1.8, можна відмітити, що прибуток підприємств України за зазначений період має нестійку тенденцію до зростання. Протягом 2016–2018 років спостерігалось різке скорочення обсягів чистого прибутку сільськогосподарських підприємств України.

Ці дані свідчать про те, як руйнівний вплив політичних подій 2014 року ще не вдається українським підприємствам компенсувати отриманими прибутками в останні роки. Також у 2020 році спостерігалось скорочення чистого прибутку, що можна пояснити дестабілізаційними змінами через пандемію коронавірусної інфекції, тимчасовим закриттям кордонів та обмеженнями для бізнесу. У 2022 році до цих проблем додалася війна в країні, зазнали збитків багато сільськогосподарських підприємств та їх територій, деякі навіть змушені були закритися. Вважається, що абсолютні показники прибутку не дають повноцінної характеристики результатів діяльності підприємств, а ефективність використання ресурсів і віддачу від їх застосування більш точно оцінювати через показники рентабельності діяльності.

Показник рентабельності операційної діяльності визначає ступінь ефективності використання витрат на виробництво та збут продукції (товарів, послуг) шляхом визначення співвідношення фінансового результату від операційної діяльності до загальної суми операційних витрат. Динаміка рентабельності операційної діяльності досліджуваних сільськогосподарських підприємств в Україні за період з 2014 по 2022 року подана у таблиці 1.2 та рис. 1.9 [7].

Таблиця 1.2

Рентабельність операційної діяльності сільськогосподарських підприємств в Україні за 2014–2022 рр. [22]

Роки	Рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств				
	Усього	у тому числі			
		великі підприємства	середні підприємства	малі підприємства	з них мікропідприємства
2014	21,4	23,8	22,0	19,0	15,1
2015	43,0	54,3	39,9	41,9	37,1
2016	33,6	29,3	32,3	37,6	33,5
2017	23,2	24,6	22,0	24,4	24,5
2018	18,9	22,9	18,2	18,8	16,5
2019	19,8	8,3	27,7	13,5	15,7
2020	19,1	16,0	19,6	19,9	18,2
2021	41,8	46,3	40,0	42,0	38,2
2022	20,7	22,8	20,5	19,8	14,2

Джерело: розраховано на основі [22]

Дані з таблиці 1.2 та рисунку 1.9 вказують на те, що найнижчі показники рентабельності операційної діяльності українських підприємств спостерігалися у 2019 та 2020 роках, коли рівень чистого прибутку зменшився. Тільки окремі підприємства виявили певний ступінь стійкості до змін у зовнішньому середовищі й навіть у найважчі періоди продемонстрували позитивну рентабельність операційної діяльності. Це, передусім, пов'язано з тим, що великі та середні підприємства мають більше можливостей протистояти негативним факторам (таким як обмеження через пандемію коронавірусної інфекції, воєнний стан, втрата частки ринку, зміни валютного курсу, обмеження

в торгівлі, зміни ринкової кон'юнктури тощо) завдяки їх власним ресурсам та політичній підтримці, яка надається великим підприємствам в Україні.

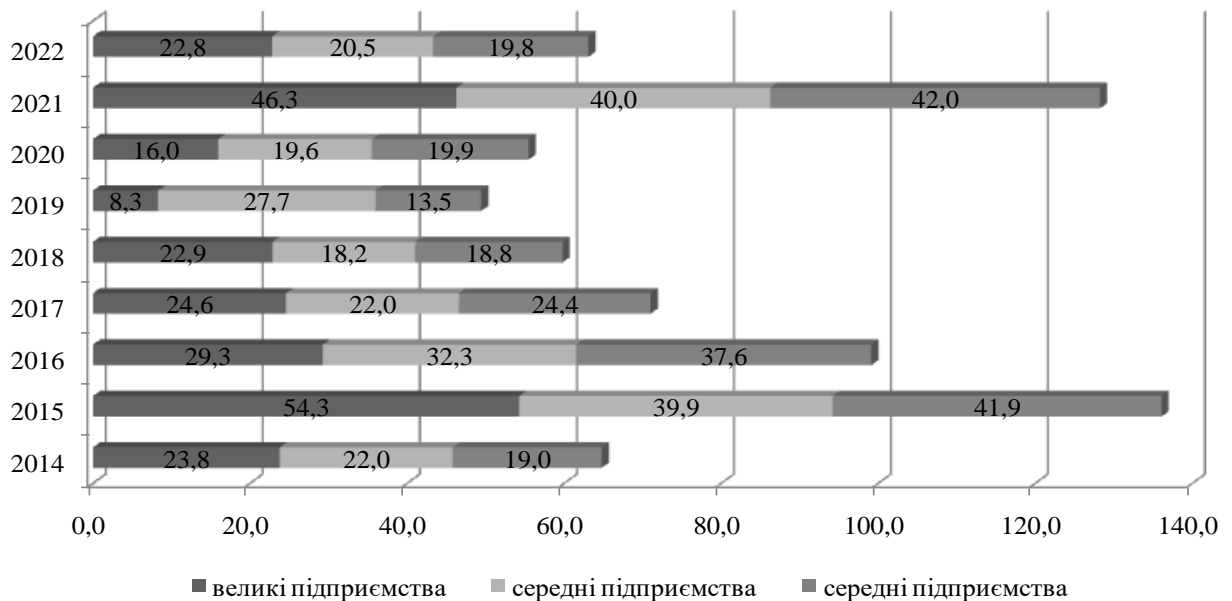

Рис. 1.9. Рентабельність операційної діяльності сільськогосподарських підприємств України у 2014–2022 рр. [22]

Джерело: розраховано на основі [22]

Як видно з рис. 1.9, рентабельність операційної діяльності сільськогосподарських підприємств України суттєво покращилася у 2021 році в порівнянні з 2022 роком, що свідчить про значний зворотний рух у збільшенні прибутку сільськогосподарських підприємств за рахунок операційної діяльності. Найвищі рівні рентабельності спостерігалися великих підприємствах у 2021 році. Така динаміка представлена на рис. 1.9 в розрізі великих, середніх та малих підприємств за період з 2014 по 2022 рік.

Наявність позитивних тенденцій у показниках фінансових результатів та рентабельності операційної діяльності безсумнівно свідчить про підвищення загальної прибутковості підприємств. Однак не менш важливим аспектом є якість цих фінансових результатів у тому плані, як вони можуть бути конвертовані у грошові потоки. На рисунку 1.10 представлена динаміка обсягу реалізації продукції та залишку дебіторської заборгованості сільськогосподарських підприємств України протягом 2014-2022 років.

Після аналізу динаміки чистого доходу від реалізації продукції сільськогосподарських підприємств України за період з 2014 по 2022 роки, можна виробити висновок, що спостерігається стійке зростання обсягів реалізації в цій галузі. Залишок дебіторської заборгованості в балансі підприємств у цей період коливався від 205,3 до 652 млрд.грн.

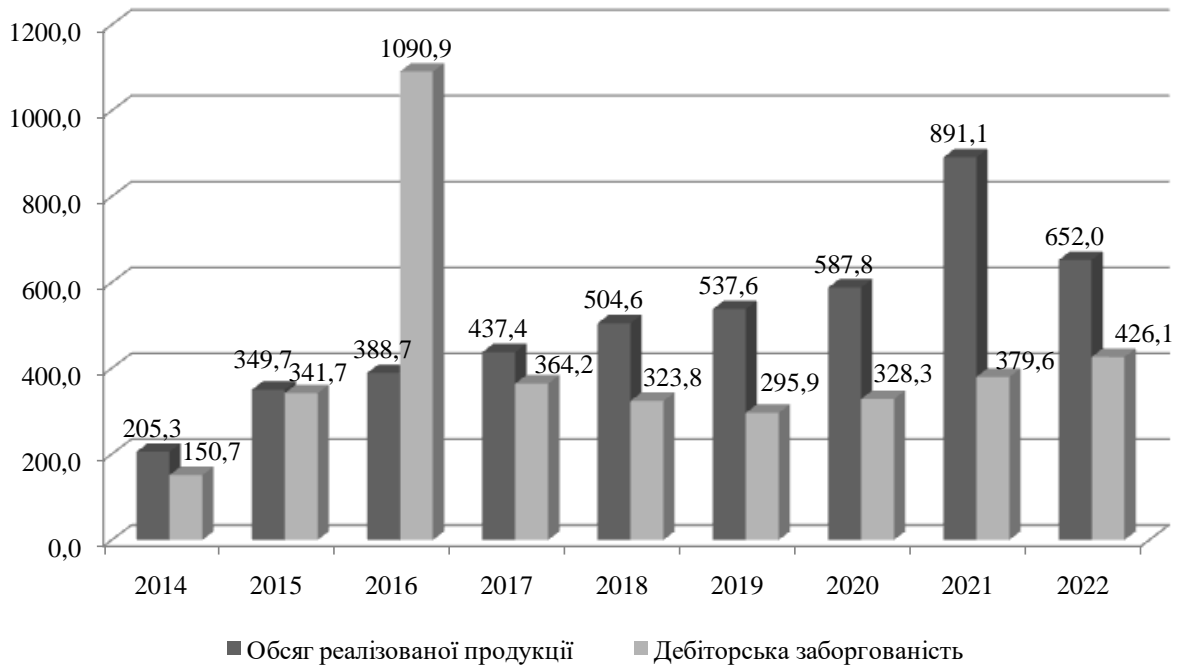

Рис. 1.10. Динаміка обсягу реалізації продукції (товарів, послуг) та залишку дебіторської заборгованості сільськогосподарських підприємств України у 2014–2022 рр., млрд. грн

Джерело: розраховано на основі [22]

У 2021 році дебіторська заборгованість сягнула 891,1 млрд.грн. Якщо не брати до уваги 2021 рік, ці результати свідчать про те, що дохід від реалізації реально обертається у грошові кошти через погашення дебіторської заборгованості. На противагу значним проблемам з оплатою дебіторської заборгованості не виявлено, незважаючи на те, що практично половина від визнаного доходу в цих періодах була отримана з відстрочкою платежу.

За результатами аналізу фінансових показників сільськогосподарських підприємств України можна відзначити, що протягом 2014-2022 років відбувалися як позитивні, так і негативні тенденції в їх фінансових результатах.

Незважаючи на обмеження для сільськогосподарського бізнесу та зовнішній тиск на діяльність підприємств, спостерігалось підтримання рівня прибутковості, навіть нарощення об'ємів продажів у 2022 році. Загальна кількість прибуткових сільськогосподарських підприємств в Україні зростала у цьому періоді (від 51,7 млрд.грн. у 2014 році до 124,6 млрд.грн. у 2022 році). У той же час обсяги прибутку сільськогосподарських підприємств мали нестійку тенденцію до зростання через збільшення витрат діяльності. Загалом, рівень рентабельності операційної діяльності сільськогосподарських підприємств в Україні суттєво змінився у 2022 році в порівнянні з 2021 роком. Проте, ці дані свідчать, що галузь все ж витримала рік і залишилася прибутковою, збільшивши обсяг реалізованої продукції. Таким чином, за допомогою операційної діяльності сільськогосподарських підприємств з'являється реальна можливість нарощування їх економічного потенціалу.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

1. Після вивчення факторів, які впливають на трактування поняття "основні засоби", було уточнено, що "основні засоби" - це матеріальні об'єкти, які використовуються господарськими суб'єктами або установами (організаціями) й мають тривале споживання, очікуваний термін якого перевищує робочий цикл (1 рік), частково втрачають свою вартість та передають створений продукт. А запропонована класифікація основних засобів є більш логічною, зручною та практичною у порівнянні з цією, що діюча наразі. Вона є більш простою, оскільки для податкового обліку передбачаємо всього вісім груп, замість шістнадцяти, причому більшість з них відноситься до перших чотирьох груп.

2. Організація обліку та аналізу руху основних засобів на підприємстві включає в себе систему обліку, яка дозволяє вести облік всіх основних засобів підприємства, включаючи їх придбання, амортизацію, відтворення та списання.

Крім того, аналіз основних засобів полягає у вивченні їхньої ефективності використання, стратегій відновлення та оновлення, а також має на меті виявлення можливостей для підвищення їх продуктивності та зменшення витрат. Також, організація обліку та аналізу основних засобів на підприємстві допомагає керівництву приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо ефективного використання та розвитку фінансових ресурсів підприємства.

3. За результатами аналізу фінансових показників сільськогосподарських підприємств України можна відзначити, що протягом 2014-2022 років відбувалися як позитивні, так і негативні тенденції в їх фінансових результатах. Незважаючи на обмеження для сільськогосподарського бізнесу та зовнішній тиск на діяльність підприємств, спостерігалось підтримання рівня прибутковості, навіть нарощення об'ємів продажів у 2022 році.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

2.1. Завдання і роль системи обліку і аналізу операцій з основними засобами

Система обліку і аналізу операцій з основними засобами грає ключову роль у фінансовому управлінні підприємства. Основні засоби, такі як машини, обладнання, транспортні засоби та будівлі, є важливими складовими активів підприємства та потребують належного обліку та управління.

Основна мета системи обліку операцій з основними засобами полягає в забезпеченні повної та точної інформації щодо всіх аспектів управління цими активами. Основні завдання включають:

1. Фіксацію облікових даних: реєстрацію всіх операцій, пов'язаних з основними засобами, включаючи їх придбання, використання, ремонт, амортизацію та вибуття.

2. Амортизацію: розрахунок та належне відображення амортизації для знецінення вартості основних засобів, що використовується для визначення прибутку та обчислення податкових обов'язків.

3. Інвентаризацію: проведення регулярної перевірки фактичного наявності основних засобів та відповідність їх облікових даних.

4. Аналіз використання активів: допомагає виявити можливості для покращення ефективності та раціоналізації використання основних засобів.

5. Забезпечення дотримання нормативно-правових вимог: систему обліку, яка повинна відповідати вимогам законодавства та стандартів обліку.

6. Забезпечення правильної бухгалтерської звітності: дані, отримані через систему обліку, які використовуються для складання фінансової звітності та звітності перед податковими органами.

Система обліку включає в себе фіксацію витрат на придбання та утримання основних засобів, амортизацію, інвентаризацію та оцінку їхньої

вартості. Ця інформація важлива для правильного розподілу витрат, визначення податкових обов'язків та розрахунку фінансових показників підприємства.

Оцінка основних засобів відбувається шляхом урахування всіх витрат, пов'язаних із їх виробництвом, будівництвом чи придбанням, включаючи витрати на доставку та монтаж. Формування вартості основних засобів може відбуватися за різними умовами, такими як первісна, ліквідаційна, дооціночна та залишкова.

Процедура оцінювання основних засобів представлена у вигляді схеми на рисунку 2.1.

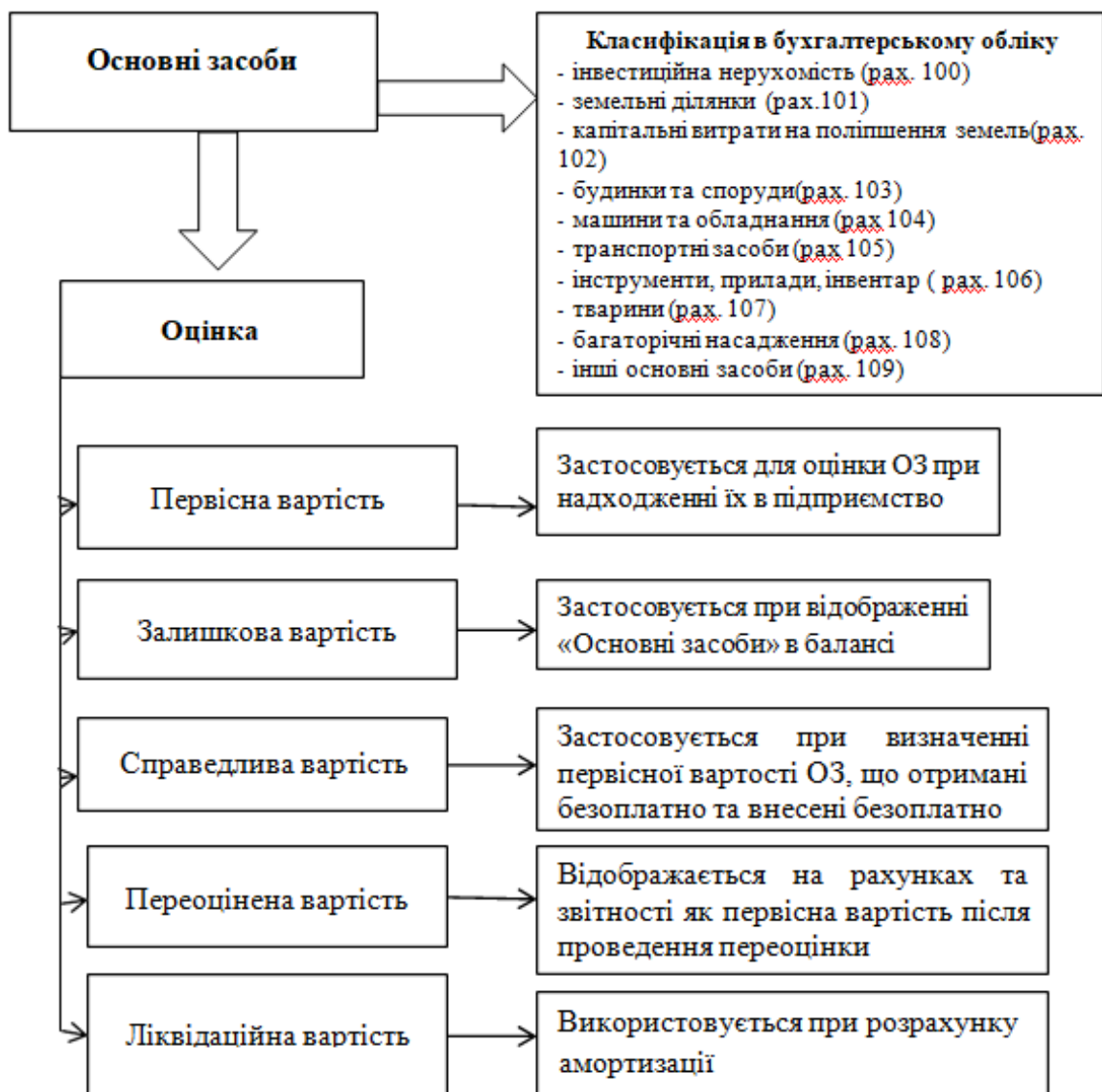

Рис. 2.1. Порядок проведення оцінки основних засобів

Джерело: сформовано на основі [8]

Основні засоби відображаються у фінансовій звітності в грошовому виразі, що дозволяє встановити загальний обсяг, структуру, амортизацію та зміни в складі окремих груп з точки зору динаміки та ряду техніко-економічних показників. Облік залишкової вартості основних засобів формується з урахуванням таких операцій, як поліпшення, переоцінка, запаси та амортизація [8].

Аналіз операцій з основними засобами допомагає виявити зони невикористання чи неефективного використання активів, виявляти потреби в заміні чи модернізації обладнання, стратегії відновлення та розвитку, а також визначити оптимальний рівень інвестицій у нові основні засоби та технології.

Основна мета аналізу основних засобів полягає в оцінці їхнього впливу на підприємство, виявленні необхідності в оновленні та оцінці технічного стану, визначенні рівня використання та виявленні можливостей для підвищення ефективності їх використання.

З цим пов'язані наступні завдання аналізу основних засобів [20]:

- визначення тенденцій розвитку матеріально-технічної бази;
- оцінка динаміки основних засобів у цілому та у структурному розрізі;
- аналіз руху основних засобів;
- оцінка якісного складу основних засобів;
- оцінка ефективності використання основних засобів;
- визначення шляхів підвищення технічного рівня суб'єкта господарювання;
- виявлення можливостей для підвищення ефективності використання основних засобів.

Таким чином, необхідність проведення аналізу основних засобів обумовлена їх важливою роллю у виробничому процесі та значним впливом на бізнес-процеси та результати діяльності організації. Важливо відзначити, що аналіз основних засобів має в основному внутрішній напрямок, оскільки його результати зазвичай представляють інформацію для керівництва, яке приймає рішення про формування, модернізацію та технічне оновлення основних

засобів. У той же час зовнішні користувачі зацікавлені фінансовою інформацією.

Загалом, система обліку та аналізу допомагає забезпечити оптимальне управління основними засобами підприємства, зменшити витрати, виявити потенційні можливості для покращення та забезпечити раціональне використання активів для досягнення стратегічних цілей підприємства.

В цілому, система обліку операцій з основними засобами допомагає підприємству здійснити ефективне управління своїми активами, збільшити продуктивність та ефективність виробництва, а також оптимізувати фінансові ресурси.

2.2. Облік операцій з основними засобами на сільськогосподарських підприємствах

В СТОВ “ТЕПІРСЬКЕ” проводиться облік основних засобів згідно з вимогами НП(С)БО 7 "Основні засоби", МСБО 16 "Основні засоби" та Податкового кодексу України. Підприємство веде облік як придбаних, так і вироблених самостійно, а також орендованих основних засобів. Основні засоби включають відокремлений об'єкт високої вартості та тривалого використання, вартість якого поступово відображається у витратах виробництва через амортизаційні відрахування [21].

Зважаючи на значну вартість основних засобів, облік ведеться для кожного окремого об'єкту, для якого формується відповідний перелік первинних документів на кожному етапі їх руху.

Організація обліку основних засобів повинна бути впроваджена на всіх етапах їх руху, з урахуванням різноманітних операцій з цими активами та розгляду можливих альтернативних рішень щодо їх визнання, оцінки, переоцінки та інших аспектів. Присутність операцій, які впливають на порядок

визначення початкової, залишкової вартості та суми зносу основних засобів, є важливою складовою, зображеною на рис. 2.2

Рис. 2.2. Основні операції з основними засобами

Джерело: сформовано на основі [8]

Отже, можна зробити висновок, що в СТОВ "ТЕПІРСЬКЕ" проводиться первинний облік основних засобів за допомогою стандартних форм первинних документів, початкова вартість формується в залежності від методів надходження об'єктів, а облік ведеться на рівні окремих об'єктів.

Для контролю за використанням та збереженням об'єктів на підприємстві використовується аналітичний, пооб'єктний облік, різноманітні варіанти організації якого представлені на рис. 2.3

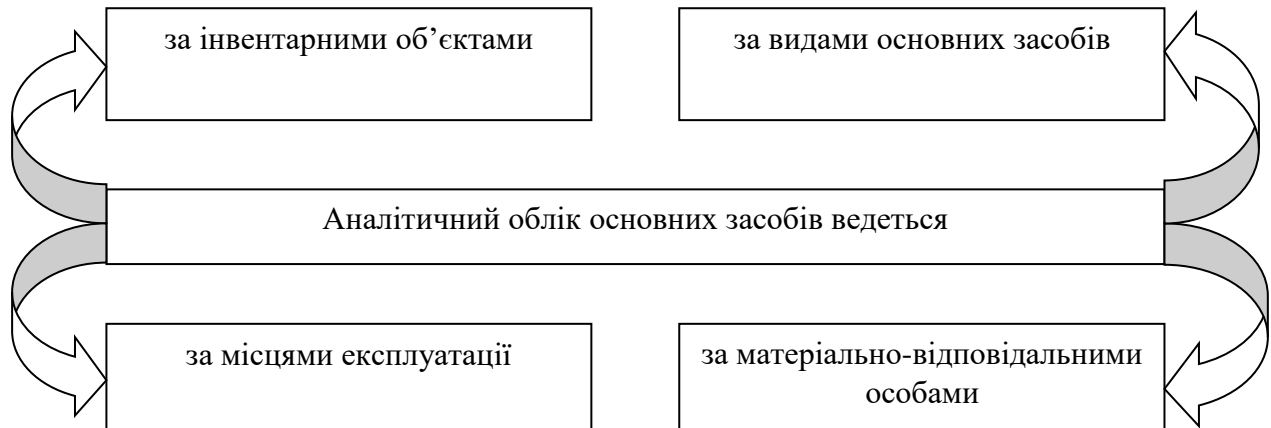

Рис. 2.3. Варіанти організації аналітичного обліку основних засобів

Джерело: сформовано на основі [21]

Для ведення обліку та узагальнення інформації про наявність та рух власних об'єктів або об'єктів, отриманих у формі фінансового лізингу, які є складовою основних засобів, використовуються рахунок 10 "Основні засоби" для власних об'єктів та рахунок 01 "Орендовані необоротні активи" для орендованих, з відповідними субрахунками [21].

Характеристику та призначення субрахунків, які визначені у Плані рахунків для рахунку 10 "Основні засоби", наведено в таблиці 2.1.

Для сільськогосподарських підприємств доцільним є розширення групи основних засобів "Машини та обладнання". На основі власних досліджень із використанням контент-аналізу була розроблена класифікація машин та обладнання основних засобів для сільськогосподарських підприємств у процесі їх експлуатації, що становить основу для відображення в обліково-аналітичній системі [32].

Характеристика рахунку 10 «Основні засоби»

Назва субрахунку		Дт	Кт	Підстава для запису за рахунком
100	інвестиційна нерухомість	зарахування ОЗ за первісною вартістю на баланс; сума витрат, пов'язана з поліпшенням об'єкта; сума до оцінки вартості об'єкта ОЗ	вбуття ОЗ внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання, часткова ліквідація об'єкта; сума уцінки ОЗ	акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення), акт інвентаризації, накладна, розрахунок бухгалтерії, акт приймання відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів, акт на списання ОЗ, інвентарна картка обліку ОЗ тощо
101	земельні ділянки			
102	капітальні витрати на поліпшення земель			
103	будинки та споруди			
104	машини та обладнання			
105	транспортні засоби			
106	інструменти, прилади та інвентар			
107	робоча та продуктивна худоба			
108	багаторічні насадження			
109	інші основні засоби			

Джерело: сформовано на основі [21]

Класифікаційні ознаки групи основних засобів "Машини та обладнання" для цілей обліку було подано у 5 підгрупах: силові машини та обладнання, робочі машини, обчислювальна техніка, вимірювальні прилади і лабораторне обладнання, інші машини і обладнання. Ці класифікаційні ознаки основних засобів для сільськогосподарських підприємств дозволяють визначити підгрупи основних засобів для ухвалення належних управлінських рішень щодо оновлення цього виду ресурсів [32].

Запропонована класифікація дозволить вести аналітичний облік за різними напрямками сільськогосподарської діяльності. Наприклад, у тваринництві це надасть можливість розмежовувати облікові дані, які стосуються окремо отримання готової продукції (обладнання для доїння, забою, годівлі тварин, зберігання, очищення молока та ін.), та процесу контролю за якістю продукції, технічним оснащенням допоміжних сільськогосподарських процесів [32].

Згідно з запропонованою класифікацією машин та обладнання на сільськогосподарських підприємствах, пропонується внести відповідні

субрахунки до робочого Плану рахунків підприємства, зокрема до субрахунку 104 "Машини та обладнання" (рис. 2.4) [21].

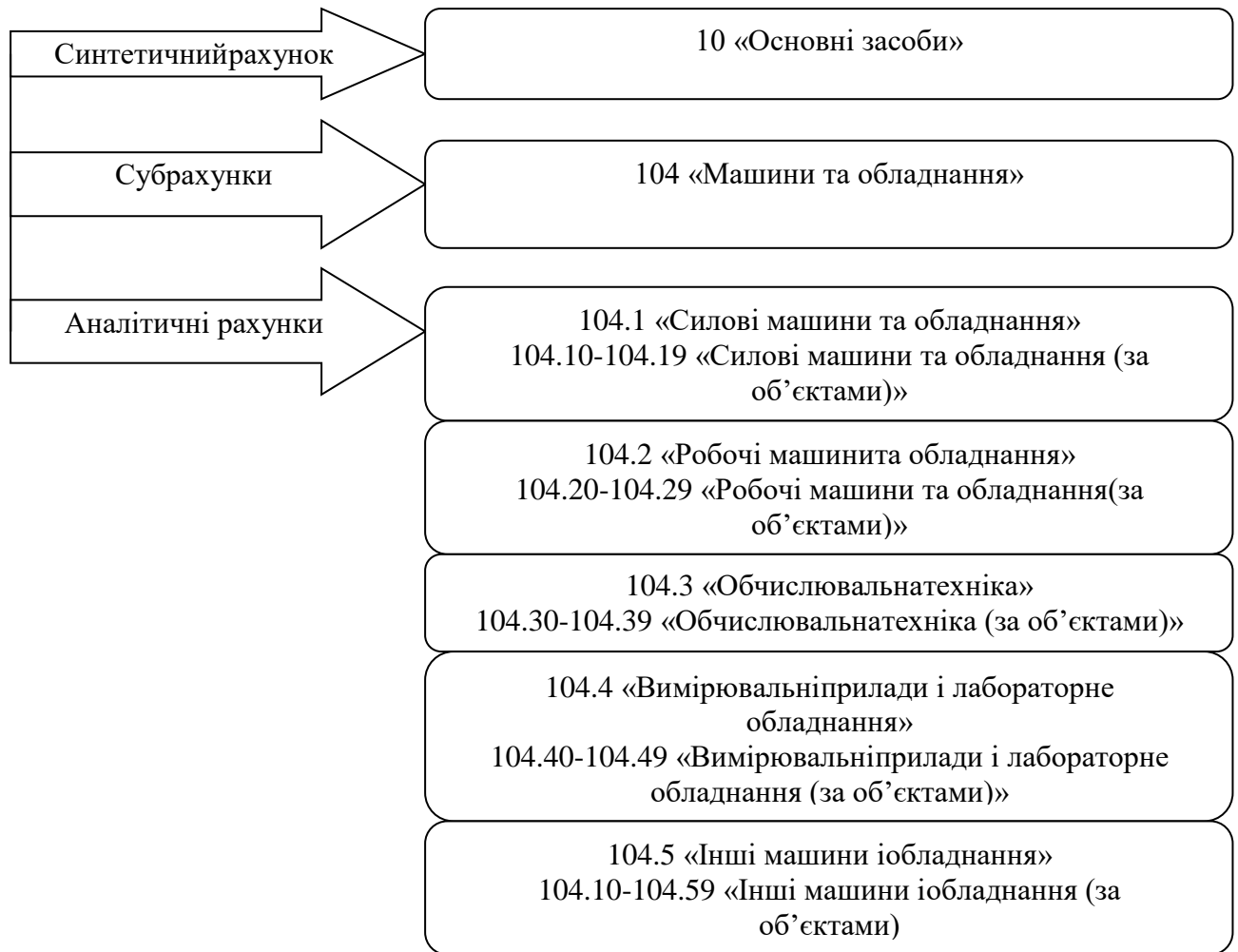

Рис. 2.4. Частина робочого плану рахунків для внутрішнього обліку машин та обладнання на сільськогосподарському підприємстві

Джерело: розроблено на основі [21]

Використання запропонованих субрахунків дозволить підприємству вести облік кожного окремого об'єкта машин та обладнання. Процес формування бухгалтерських проведення за господарськими операціями, які використовують ці рахунки, розглянуто в Додатку В.

Документація операцій з основними засобами проводиться шляхом складання первинних документів, що підтверджують дозвіл відповідальної особи на їх проведення. Наказом Державної служби статистики України від 22.10.2021 № 266 скасовано попередні накази, які затверджували типові форми

первинних документів з обліку основних засобів [39]. Тим не менше, СТОВ "ТЕПІРСЬКЕ" продовжує використовувати їх (рис. 2.5).

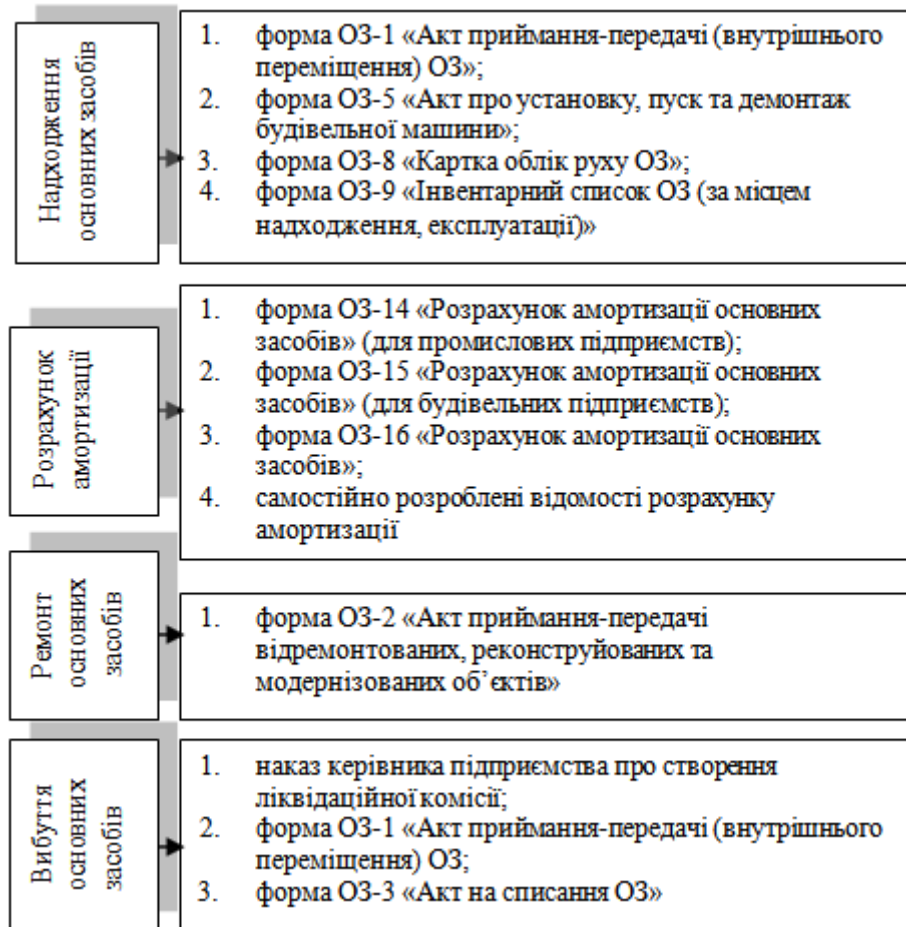

Рис. 2.5. Документування операцій з основними засобами

Джерело: сформовано на основі [21]

Методичні рекомендації щодо використання регістрів бухгалтерського обліку для малих підприємств [31] передбачають відображення операцій із основними засобами в різних журналах та відомостях. Наприклад, журнал 1-мс для активів, 4-мс для витрат, та відомості 1.1-мс для необоротних активів, 1.2-мс для нарахування амортизації, а також 4.1-мс для витрат на ремонт та поліпшення основних засобів. У журналі 1-мс графи 4 і 5 призначені для відображення інформації про операції щодо основних засобів за первісною вартістю. Графа 4 містить суми за операціями, які призвели до збільшення загальної вартості основних засобів, покращення або придбання нових. В графі 5 наведені суми за операціями, що призвели до зменшення загальної вартості основних засобів, такі як продаж, ліквідація, передача безоплатно тощо. Графи

6 і 7 використовуються для відображення інформації про операції з амортизації основних засобів. Графа 6 відображає нараховану суму амортизації, а графа 7 - суму накопиченої амортизації для об'єктів, які вже були списані [29].

Операції з надходження та вибуття відображаються у Відомості 1.1-мс, а після цього результати переносяться до граф 4 і 5 Журналу 1-мс. Облік витрат на ремонт та поліпшення основних засобів відображається у Відомості 4.1-мс, і результати цих операцій переносяться до Журналу 4-мс. У графі 2 Відомості 4.1-мс вказується найменування об'єктів основних засобів, які були ремонтвані, модернізовані або поліпшені протягом звітного періоду. У рядку «Разом» за графою 3 наводиться балансова (залишкова) вартість всіх груп основних засобів на початок періоду, які амортизуються. Графа 4 містить суму витрат на ремонт та поліпшення основних засобів. Графа 9 вказує суму, яка відноситься до збільшення балансової вартості певних основних засобів, зокрема, якщо сума витрат на ремонт, реконструкцію, модернізацію та інші види поліпшення перевищує 10% сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів, які амортизуються, на початок періоду [29].

2.3. Аналіз операцій з основними засобами на сільськогосподарських підприємствах

Один з ключових чинників збільшення виробництва на сільськогосподарських підприємствах - це забезпеченість їх необоротними активами, зокрема, відповідною кількістю та асортиментом основних засобів і їх ефективним використанням. У зв'язку з складною економічною ситуацією в країні, підприємства шукають резерви для покращення своєї діяльності, зокрема, через підвищення ефективності використання основних засобів. Оскільки дані аспекти не врегульовані законодавством України, це питання є актуальним і потребує ретельного дослідження [34].

Основні засоби є одним з ключових факторів у виробничій діяльності будь-якого підприємства. Стан та використання цих активів мають вагомое економічне значення, оскільки новостворені або модернізовані засоби праці в процесі виробництва матеріальних благ грають важливу роль. Як складова суспільного відтворення вони сприяють зміцненню матеріально-технічної бази та створюють умови для зростання і покращення суспільного виробництва [34].

Рациональне використання основних засобів підприємства призводить до покращення всіх техніко-економічних показників, включаючи збільшення випуску продукції, зниження собівартості та трудомісткості виготовлення. Отримання результатів управління та використання основних засобів на підприємстві можливе лише шляхом проведення аналізу. Впорядкований процес аналізу основних засобів сприяє досягненню ефективних результатів за обмежену кількість кроків та дозволяє прийняти професійні управлінські рішення [8].

Проведення аналізу у встановленій послідовності дозволяє отримати ідеальне рішення для актуальних проблем науково-практичного характеру, що стосуються формування та використання основних виробничих засобів на підприємстві.

Необхідність проведення аналізу основних засобів обумовлена їх важливою роллю у виробничому процесі, а також помітним впливом на бізнес-процеси та результати господарської діяльності організації. Аналіз основних засобів в основному є внутрішнім щодо організації, оскільки його результати призначені, як правило, для власника та управління компанії, які приймають рішення щодо формування, модернізації основних засобів та технічного переозброєння [8].

У нашому розумінні, мета аналізу основних засобів полягає у визначенні ринкової вартості формування та використання основних засобів організації. Сутність і мета аналізу основних засобів визначаються наступними завданнями:

- встановлення рівня забезпеченості організації та центрів відповідальності основними засобами та їх відповідність технічному рівню потреб виробництва;

- оцінка складу, динаміки руху та темпів оновлення основних засобів;

- аналіз продуктивності та рівня використання виробничих потужностей;

- вивчення показників економічної та екологічної ефективності використання основних засобів та ідентифікація резервів для їх підвищення;

- оцінка ризиків формування та використання основних засобів;

- визначення впливу використання основних засобів на результативність діяльності організації. [34].

Джерел для аналізу основних засобів існує кілька, серед яких можуть бути фінансові звіти підприємств, інженерні специфікації і технічна документація, а також результати внутрішніх оглядів та інвентаризацій.

Використання основних засобів у наші дні стало одним з ключових чинників підвищення економічної ефективності у виробництві. Важливо підкреслити, що крім офіційних показників, для аналізу основних засобів можуть бути використані також евристичні методи і експертні оцінки. Таким чином, аналіз потреби в основних засобах також включає в себе вивчення технологічних можливостей та їх відповідність стратегічним цілям організації.

Потреба в аналізі основних засобів змінюється за час функціонування підприємства. У етапі зародження й активного росту розвитку організації важливий систематичний та всебічний аналіз основних засобів, оскільки керівництво і власників цікавить потреба у машинах, обладнанні та інших складових основних засобів, обсяг інвестицій в ці цілі, їх окупність і ефективність. У разі негативних результатів аналізу, організація на цьому етапі свого життєвого циклу може скоригувати виробничу програму або переорієнтуватися на інші сегменти бізнесу з більш високою віддачею від основних засобів [34].

Під кінець помірного зростання і на етапі зрілості, потреба в аналізі основних засобів зменшується, оскільки до цього часу всі ключові механізми

втілення стратегічних цілей організації, а також інформування всіх зацікавлених сторін, досить добре налагоджені, а виробництво продукції має постійний характер. Найбільш популярними аспектами аналізу основних засобів на цьому етапі життєвого циклу буде оцінка руху основних засобів та їх економічної ефективності використання [34].

У процесі старіння підприємства, зростає потреба в аналізі, оскільки застарілі технології, які ґрунтуються на основних засобах, вже не можуть забезпечити конкурентоспроможність продукції [34].

Правильний порядок етапів аналізу основних засобів на підприємстві має велике значення, оскільки він дозволяє систематично вивчати та робити висновки про стан та ефективність використання основних засобів. У результаті досліджень був розроблений алгоритм аналізу основних засобів на підприємстві, який представлений на рис. 2.6 [7].

Рис. 2.6. Схема алгоритму аналізу основних засобів на підприємстві [7]

Джерело: сформовано на основі [7]

Аналіз складається з декількох етапів, які в комплексі сприяють оцінці структури, динаміки та ефективності використання основних засобів на підприємстві.

Проаналізуємо склад та структуру основних засобів на основі загальної класифікації та наявних даних про СТОВ "ТЕПІРСЬКЕ" на кінець даного року, використовуючи інформацію з рис. 2.7, табл. 2.2 та рис. 2.8.

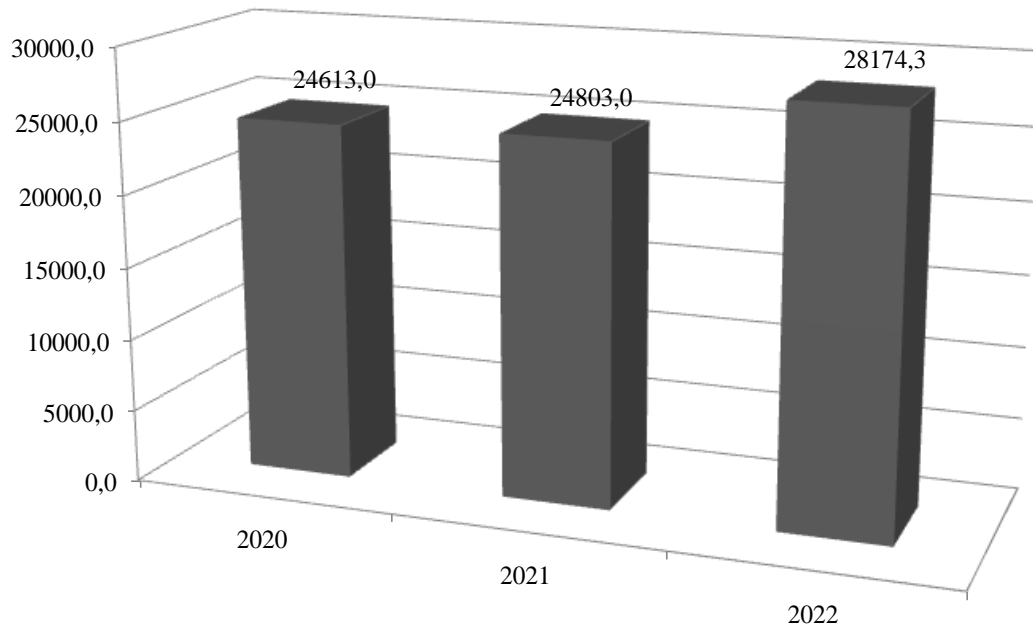

Рис. 2.7. Динаміка основних засобів СТОВ «ТЕПІРСЬКЕ» у 2020-2022 рр., тис.грн.

Джерело: розроблено на основі [22]

Таблиця 2.2

Склад і структура основних засобів СТОВ «ТЕПІРСЬКЕ» у 2020-2022 рр.

Назва основних засобів	Роки						Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020		2021		2022		+,-	%
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%		
Будинки та споруди	1660,6	6,7	1660,6	6,7	2010,6	7,1	350,0	21,1
Машини та обладнання	8864,0	36,0	8872,0	35,8	9214,9	32,7	350,9	4,0
Транспортні засоби	13789,0	56,0	13789,1	55,6	16467,4	58,4	2678,4	19,4
Інструменти, прилади, інвентар	152,0	0,6	152,0	0,6	152,1	0,5	0,1	0,1
Інші основні засоби	147,4	0,6	329,3	1,3	329,3	1,2	181,9	123,4
Разом	24613,0	100,0	24803,0	100,0	28174,3	100,0	3561,3	14,5

Джерело: розраховано на основі [22]

Після аналізу таблиці 2.2 та рисунків 2.7-2.8, можна зробити висновок, що загальна вартість основних засобів у 2022 році в порівнянні з 2020 роком зросла на 3561,3 тис. грн (14,5%). Це сталося через зміни в структурі основних засобів: у порівнянні з 2020 роком, вартість транспортних засобів зросла на 2678,4 тис. грн, машин та обладнання – на 350,9 тис. грн, будинків та споруд – на 350,0 тис. грн, тоді як інші основні засоби зросли на 181,9 тис. грн. Інструменти, прилади та інвентар за досліджуваний період залишаються на одному рівні - 0,1 тис. грн.

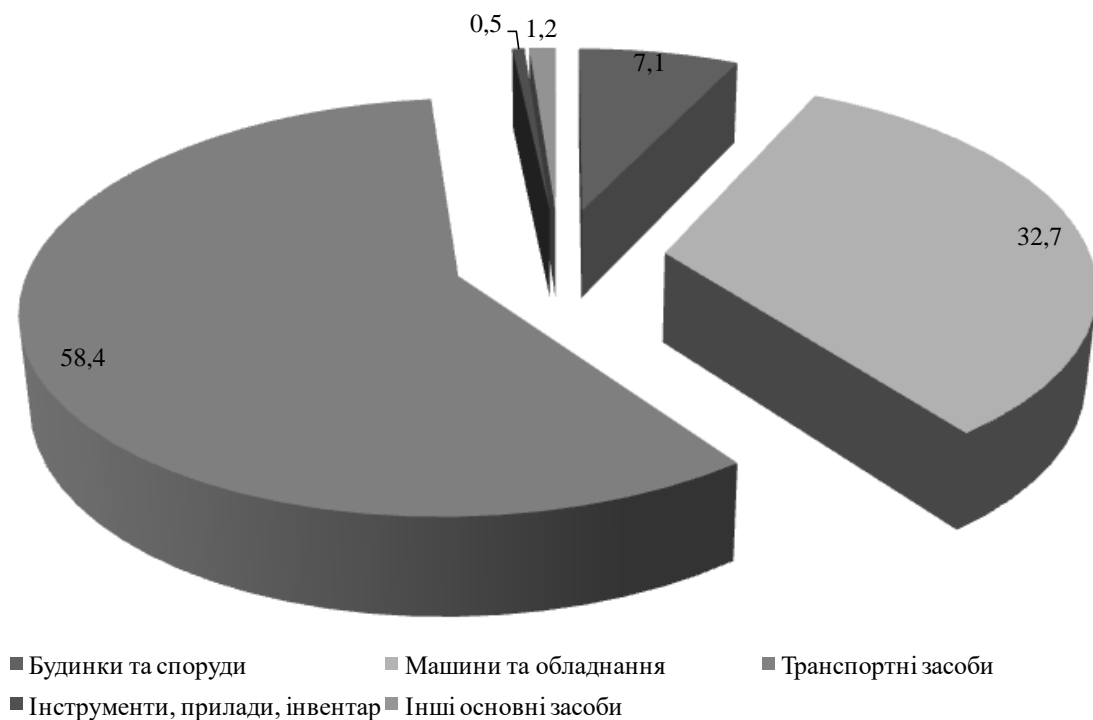

Рис. 2.8. Структура основних засобів СТОВ «ТЕТІПСЬКЕ» у 2022 році, %

Джерело: розраховано на основі [22]

У економічній літературі використовуються різні показники для оцінки ефективності використання основних засобів на підприємстві. Один з таких показників - це фондівіддача, яка вимірює виробництво продукції на 1 гривню основних засобів. Цей показник безпосередньо залежить від продуктивності праці та обернено - від фондоозброєності. Для підвищення фондівіддачі необхідно, щоб темпи зростання продуктивності праці перевищували темпи зростання її фондоозброєності. Фондомісткість - це інший показник, який є

оберненим до фондівдачі. Цей показник вказує, скільки основних засобів використовується для виробництва продукції на 1 гривню [17].

Аналіз ефективності використання основних засобів та динаміку їх змін у СТОВ «ТЕПІРСЬКЕ» за 2020-2022 роки наведемо в табл. 2.3 та рис. 2.9.

Таблиця 2.3

Аналіз ефективності використання основних засобів у СТОВ «ТЕПІРСЬКЕ» за 2020–2022 рр. [22]

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	+,-	%
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	3579	36621	41362	5783	16,3
Середньорічна вартість виробничих основних засобів, тис.грн.	17993,75	24708	26488,7	8495	47,2
Середньорічна чисельність працівників, осіб	44	44	39	-6	-12,5
Фондовіддача	2,0	1,5	1,6	-0,4	-21,0
Фондомісткість	0,51	0,67	0,64	0,1	26,6
Фондоозброєність	408,95	561,55	688,02	279,1	68,2

Джерело: розраховано на основі [22]

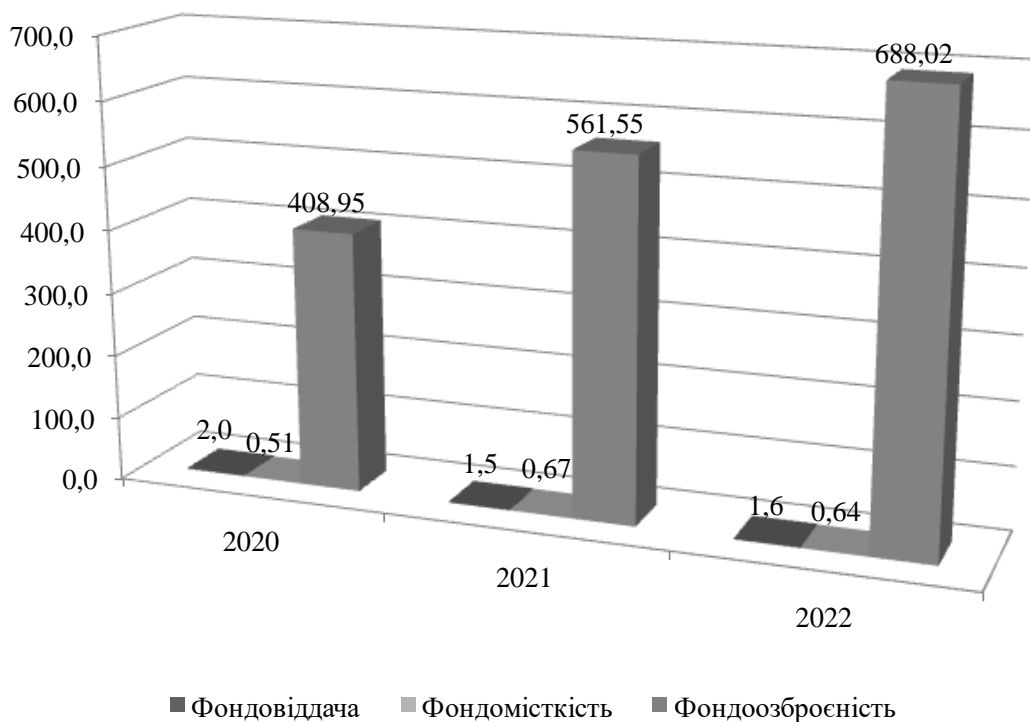

Рис. 2.9. Динаміка змін показників ефективності використання основних

засобів у СТОВ «ТЕПІРСЬКЕ» в 2020–2022 рр. [22]

Джерело: розраховано на основі [22]

За даними таблиці 2.3, можна зазначити, що ефективність використання основних засобів у 2022 році погіршилася на 0,4 грн порівняно з 2020 роком. Це було викликано значним зростанням вартості основних засобів, що перевищило чистий дохід від реалізації продукції. В результаті фондомісткість зросла на 0,1 грн. Щодо фондоозброєності, варто відзначити, що цей показник збільшився протягом досліджуваного періоду.

Загалом, варто зауважити, що на підприємстві основні засоби не використовуються достатньо ефективно, оскільки рівень фондовіддачі знизився у 2022 році в порівнянні з 2020 роком. Це свідчить про необхідність пошуку резервів для підвищення ефективності використання основних засобів.

Отже, для підприємства необхідне підвищення ефективності використання основних засобів, що допоможе безпосередньо:

- збільшенню обсягу виробництва продукції без додаткових капітальних вкладень на популярну продукцію;
- зменшенню витрат на одиницю продукції для підвищення рентабельності;
- прискоренню процесу оновлення основних засобів та підвищенню продуктивності праці;
- зменшенню витрат від морального зносу устаткування та машин [17].

Оскільки основні засоби суттєво впливають на діяльність СТОВ "ТЕПІРСЬКЕ", для забезпечення стабільного стану, належної функціонування та ефективності у господарській діяльності необхідний контроль, який має бути уважним, всебічним, обґрунтованим та відповідати вимогам законодавства.

Так як, основні засоби становлять значну частину капіталу та мають важливе значення у виробничій діяльності будь-якого вітчизняного підприємства, виникає необхідність постійного контролю за їх станом та ефективністю використання [7].

Отже, в СТОВ "ТЕПІРСЬКЕ" варто використовувати індивідуальний підхід, з урахуванням виробничих та технологічних особливостей

підприємства. Потрібно здійснювати пошук шляхів удосконалення використання основних засобів шляхом впровадження заходів екстенсивного та інтенсивного використання. Наприклад, оптимізація структури виробничого обладнання, що передбачає ліквідацію проблемних місць шляхом підвищення професійного рівня працівників, удосконалення технологічних процесів та впровадження прогресивних форм виробництва та праці.

Такі заходи сприятимуть не лише збільшенню ефективності використання основних засобів, але й будуть забезпечувати успішність господарської діяльності підприємства в цілому.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

1. Бухгалтерський обік в СТОВ "ТЕПІРСЬКЕ" є автоматизованим, однак, для його ведення підприємство використовує декілька програмних продуктів: BAS Агро. Бухгалтерія – щодо відображення операцій та складання первинних документів, М.е.doc – використовується для складання звітності, Клієнт-банк (Ощадбанк, Укргазбанк, Райффайзен Банк Аваль) – використовується для формування розрахунків та контролю за рухом грошових коштів, ІТС Орсек – для обліку ВРХ та онлайн сайт з програмою для обліку харчових продуктів для ВРХ.

2. Для СТОВ "ТЕПІРСЬКЕ" для цілей обліку основних засобів було сформовано 5 підгруп машини та обладнання: силові машини та обладнання, робочі машини, обчислювальна техніка, вимірювальні прилади і лабораторне обладнання, інші машини і обладнання. Ці класифікаційні ознаки основних засобів для сільськогосподарських підприємств дозволяють визначити підгрупи основних засобів для ухвалення належних управлінських рішень щодо оновлення цього виду ресурсів.

Згідно з запропонованою класифікацією машин та обладнання на сільськогосподарських підприємствах, пропонується внести відповідні

субрахунки до робочого Плану рахунків підприємства, зокрема до субрахунку 104 "Машини та обладнання". Використання запропонованих субрахунків дозволить підприємству вести облік кожного окремого об'єкта машин та обладнання.

3. Загалом, варто зауважити, що на підприємстві основні засоби не використовуються достатньо ефективно, оскільки рівень фондівдачі знизився у 2022 році в порівнянні з 2020 роком. Це свідчить про необхідність пошуку резервів для підвищення ефективності використання основних засобів. Тому, в СТОВ "ТЕПІРСЬКЕ" варто використовувати індивідуальний підхід, з урахуванням виробничих та технологічних особливостей підприємства. Потрібно здійснювати пошук шляхів удосконалення використання основних засобів шляхом впровадження заходів екстенсивного та інтенсивного використання. Наприклад, оптимізація структури виробничого обладнання, що передбачає ліквідацію проблемних місць шляхом підвищення професійного рівня працівників, удосконалення технологічних процесів та впровадження прогресивних форм виробництва та праці.

Такі заходи сприятимуть не лише підвищенню ефективності використання основних засобів, але й забезпечать успішність господарської діяльності підприємства в цілому.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі проведено теоретичний аналіз та розроблено новий підхід до важливої науково-прикладної проблеми, яка полягає в розробці теоретичних та методологічних засад, наданні методичних вказівок і вивченні науково-практичних підходів до обліку та аналізу операцій з руху основних засобів на сільськогосподарських підприємствах.:

1. Досліджуючи аналіз фінансових показників сільськогосподарських підприємств України можна відзначити, що протягом 2014-2022 років відбувалися як позитивні, так і негативні тенденції в їх фінансових результатах. Незважаючи на обмеження для сільськогосподарського бізнесу та зовнішній тиск на діяльність підприємств, спостерігалось підтримання рівня прибутковості, навіть нарощення об'ємів продажів у 2022 році.

2. Одним із досліджуваних сільськогосподарських підприємств стало СТОВ «ТЕПІРСЬКЕ». Загалом, варто зауважити, що на підприємстві основні засоби не використовуються достатньо ефективно, оскільки рівень фондоддачі знизився у 2022 році в порівнянні з 2020 роком. Дані свідчить про необхідність пошуку резервів для підвищення ефективності використання основних засобів.

3. Після вивчення факторів, які впливають на трактування поняття "основні засоби", було уточнено, що "основні засоби" - це матеріальні об'єкти, які використовуються господарськими суб'єктами або установами (організаціями) й мають тривале споживання, очікуваний термін якого перевищує робочий цикл (1 рік), частково втрачають свою вартість та передають створений продукт. А запропонована класифікація основних засобів є більш логічною, зручною та практичною у порівнянні з цією, що діюча наразі. Вона є більш простою, оскільки для податкового обліку передбачаємо всього вісім груп, замість шістнадцяти, причому більшість з них відноситься до перших чотирьох груп.

4. Організація обліку та аналізу основних засобів на підприємстві включає в себе систему обліку, яка дозволяє вести облік всіх основних засобів підприємства, включаючи їх придбання, амортизацію, відтворення та списання. Крім того, аналіз основних засобів полягає у вивченні їхньої ефективності використання, стратегій відновлення та оновлення, а також має на меті виявлення можливостей для підвищення їх продуктивності та зменшення витрат. Також, організація обліку та аналізу операцій з основними засобами на підприємстві допомагає керівництву приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо ефективного використання та розвитку фінансових ресурсів підприємства.

5. Бухгалтерський облік в СТОВ "ТЕПІРСЬКЕ" є автоматизованим, однак, для його ведення підприємство використовує декілька програмних продуктів: BAS Агро. Бухгалтерія – щодо відображення операцій та складання первинних документів, М.е.doc – використовується для складання звітності, Клієнт-банк (Ощадбанк, Укргазбанк, Райффайзен Банк Аваль) – використовується для формування розрахунків та контролю за рухом грошових коштів, ІТС Орсек – для обліку ВРХ та онлайн сайт з програмою для обліку харчових продуктів для ВРХ.

6. Для СТОВ "ТЕПІРСЬКЕ" для цілей обліку основних засобів було сформовано 5 підгруп машини та обладнання: силові машини та обладнання, робочі машини, обчислювальна техніка, вимірювальні прилади і лабораторне обладнання, інші машини і обладнання. Ці класифікаційні ознаки основних засобів для сільськогосподарських підприємств дозволяють визначити підгрупи основних засобів для ухвалення належних управлінських рішень щодо оновлення цього виду ресурсів.

Згідно з запропонованою класифікацією машин та обладнання на сільськогосподарських підприємствах, пропонується внести відповідні субрахунки до робочого Плану рахунків підприємства, зокрема до субрахунку 104 "Машини та обладнання". Використання запропонованих субрахунків

дозволить підприємству вести облік кожного окремого об'єкта машин та обладнання.

7. Таким чином, на нашу думку, в СТОВ "ТЕПІРСЬКЕ" варто використовувати індивідуальний підхід, з урахуванням виробничих та технологічних особливостей підприємства. Потрібно здійснювати пошук шляхів удосконалення використання основних засобів шляхом впровадження заходів екстенсивного та інтенсивного використання. Наприклад, оптимізація структури виробничого обладнання, що передбачає ліквідацію проблемних місць шляхом підвищення професійного рівня працівників, удосконалення технологічних процесів та впровадження прогресивних форм виробництва та праці. Такі заходи сприятимуть не лише підвищенню ефективності використання основних засобів, але й забезпечать успішність господарської діяльності підприємства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабаєв Ю.А. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2007. 692 с.
2. Бабяк Н.Д. Амортизаційна політика підприємства на сучасному етапі реформування економіки України. *Теорія і практика перебудови економіки*. 2001. С. 61–64.
3. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський словник. Житомир: ПП «Рута». 2006. 832 с.
4. Галецька Т.І., Хазанюк А.М. Особливості обліку основних засобів на підприємстві та шляхи його вдосконалення. Національний університет «Острозька академія». 2020. URL: <https://bit.ly/3EUtmYL>. (дата звернення: 18.11.2023)
5. Гільорме Т.В., Данилова В.Є. Методичні аспекти організації обліку основних засобів на промисловому підприємстві. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 18. С. 515-520.
6. Гільорме Т.В., Калюжна А.В. Удосконалення організації обліку основних засобів на сільськогосподарському підприємстві. URL: <https://v.gd/JgA4U5>
7. Гнатенко Є. П. Алгоритм аналізу основних виробничих засобів на підприємстві. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 26, № 1. С. 99-105.
8. Гречко С. М. Місце економічного аналізу основних засобів в системі управління URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ptmbo/2012_3/13.pdf (дата звернення: 18.11.2023)
9. Джеджула В.В., Єпіфанова І.Ю., Волоська Н.Р. Сутність поняття «основні засоби». *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. № 4 (04). С. 127- 131.
10. Загородній А.Г. Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. Київ: Знання, 2007. 1072 с.

11. Карп'як О. О., Гавриш О. А. Стан та тенденції розвитку сільськогосподарської галузі України. URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/279664-Текст%20статті-644730-1-10-20230519.pdf> (дата звернення: 18.11.2023)
12. Колісник О. П., Приходько К. К. Облік і контроль основних засобів в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 7. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-09-03> (дата звернення: 18.11.2023)
13. Кузнєцов В., Михайленко О. Великий словник бухгалтера: Фактор, 2005. 532 с.
14. Макалюк, І. В., Кашпуренко Т. О., Баранніков М. О. Становище підприємств аграрного сектору України в умовах війни: фінансово-інвестиційні аспекти. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49.
15. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби»: наказ Комітету з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text. (дата звернення: 18.11.2023)
16. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності: навч.-довідн. посібн. / [Ю.С. Цал-Цалко, Г.Г. Кірейцев, І.В. Луканьов та ін.]. Житомир: ПП «Рута», 2011. 707 с.
17. Мулик Т.О., Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2020. №6 С. 113-122
18. Муріна Т.С. Шляхи ефективності використання основних засобів на промисловому підприємстві. *Держава та регіони*. 2007. № 6. С. 387–390.
19. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Мінфіну України від 27.04.2000 № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>. (дата звернення: 18.11.2023)
20. Овсяк Н., Афанас'єва І., Звірюк О. Облік і оподаткування операцій з основними засобами в умовах мсфз та національного податкового законодавства. *Економічний простір*. 2022. № 180, 202-207
21. Офіційний вебпортал Верховної ради України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 18.11.2023)

22. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 18.11.2023)
23. Павлова Г. Є., Гиленко А. С., Вініченко Т. І. Методи нарахування амортизації на сільськогосподарських підприємствах у системі бухгалтерського обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 7. С. 50-53.
24. Петренко А.Я., Попова В.Д. Організація обліку основних засобів та шляхи її вдосконалення. *Економіка і суспільство*. 2018. № 18. С 994-1001
25. Побережна Н. М., Яценко А. В. Спільне та відмінне в обліку основних засобів за МСБО 16 та П(С)БО 7. *Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Технічний прогрес та ефективність виробництва* . 2014. № 32. С. 110-113.
26. Податковий кодекс України: Відомості Верховної Ради України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>. (дата звернення: 18.11.2023)
27. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>. (дата звернення: 18.11.2023)
28. Пчелинська Г. Особливості обліку вибуття основних засобів в умовах воєнного стану в Україні. 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2462/2381> (дата звернення: 18.11.2023)
29. Садовська І. Б. Організація бухгалтерського обліку. URL: https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/Садовська%20Облік/other/tema_3.pdf (дата звернення: 18.11.2023)
30. Саламін, О., Поперечний, С. Ринкове середовище сільськогосподарських підприємств. *Економіка та суспільство*, 2023. № 48. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-61> (дата звернення: 18.11.2023)
31. Святенко І.М. Формування облікової політики підприємства відносно обліку основних засобів. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2014. № 1. С. 143–147

32. Фесенко В.В., Ступнікер Г.Л., Мотієнко С.С. Аналіз прибутковості сільськогосподарських підприємств України як фактор нарощування економічного потенціалу під час воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44.

33. Фрайман А.В., Селіванова Н.М. Удосконалення організації обліку основних засобів в період карантину. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2022. № 2 (60). С. 68-81.

34. Шарманська В. М., Вітюк В. В. Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами та ефективності їх використання. *Молодий вчений*. 2018. № 1(1). С. 550-552

35. Шаровська Т.С., Мальченко Г.В. Сучасна проблематика обліку основних засобів. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 3 (20). С. 543-549.

36. Яковишина Н.А., Яковенко К.А. Теоретичні основи обліку основних засобів. *Молодий вчений*. 2018. № 5 (57). С. 779-782.

37. Градовчук Д. Аналіз основних засобів підприємства: теоретичні основи. *Студентські наукові читання 2023. Матеріали конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт Поліського національного університету*, 30 листопада 2023 р. Житомир : Поліський національний університет. 2023. С. 24-26.

38. Градовчук Д.В. Тракткування поняття «основні засоби»: дослідження науковців та нормативно-правові акти. *Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу: зб. праць учасників Між. наук.-практ. інтернет-конф., м. Житомир, 10 листопада 2023 р.:* Поліський університет, 2023. С. 212-216.

Додатки